Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 50STE JAARGANG — NO 10 — 12 NOVEMBER 2026

Schulden *'Ik moest aan de bel trekken'* 14

Pas op voor die prof!

Om elkaar te beschermen tegen grensoverschrijdend gedrag (én uit onvrede over de gebrekkige aanpak) waarschuwen jonge wetenschappers elkaar via een informeel circuit. 'Het is een overlevingsstrategie'

4

8

Peter Buwalda 'Ik kom normaal over, maar dat hou ik niet lang vol'

Universiteit gaat GNSV alsnog weren 'Wij willen geen ruimte bieden aan rechts-extremistisch gedachtegoed', aldus rector Sarah de Rijcke

3

LITERAIR TALENT OPGELET

Wedstrijd Schrijf een kerstverhaal en win **€250** aan boekenbonnen!

Meedoen? Kijk op www.mareonline.nl

Techbedrijf wil AI trainen met scripties, Leiden is tegen

De Leidse universiteit wil niet dat techbedrijf Turnitin scripties en papers van studenten gaat gebruiken om AI-modellen te trainen voor het opsporen van plagiaat. ‘Studenten zijn bang dat hun werk gebruikt kan worden als antwoord op een prompt.’

DOOR **VINCENT BONGERS**

De Universiteit Leiden gebruikt de tool Turnitin om opdrachten, papers en scripties te beoordelen en te controleren op plagiaat. Volgens de universiteitssite helpt het programma van het Amerikaanse techbedrijf ‘bij het detecteren van plagiaat door werkstukken te vergelijken met een database van academische bronnen, websites en eerder ingediende scripties’. Het markeert ‘overeenkomsten zodat je kunt zien welke delen van een werkstuk mogelijk geplagieerd zijn’.
De app die in Brightspace zit, is niet geschikt voor het detecteren van teksten die met generatieve AI zijn geschreven, maar kan ‘wel behulpzaam zijn bij het controleren van bronnen die gegenereerd’ zijn door bijvoorbeeld ChatGPT, Gemini of Claude.
Turnitin heeft plannen om zich meer te richten op AI en dat leidt tot bezorgdheid, bleek maandag tijdens de faculteitsraad Rechten. ‘In het hoger onderwijs in het Verenigd Koninkrijk is veel ophef over de gebruikersovereenkomst van Turnitin die gaat veranderen’, zei Luka Laitadze van studentenpartij LSP. ‘Het wordt mogelijk dat het bedrijf papers en scripties die studenten uploaden gaat gebruiken om hun eigen AI-model te trainen en te verbeteren.’
Ook is het mogelijk dat deze data verkocht wordt aan andere partijen, aldus Laitadze. ‘Studenten zijn er terecht bang voor dat hun werk zomaar gebruikt kan worden en opduikt als antwoord op een of andere prompt. Dat is niet de bedoeling.’
Britse universiteiten zitten daar ook mee in hun maag, berichtte de *BBC* onlangs. De Universiteit van Southampton besloot zelfs de app al uit te faseren.
Niels van de Ven, hoofd onderwijs- en studentenzaken van de faculteit legde uit dat de Leidse universiteit Turnitin afneemt via SURF, een ICT-coöperatie van ruim 120 Nederlandse onderwijs- en onderzoeksinstellingen. ‘Onder de huidige overeenkomst is het Turnitin niet toegestaan om werk van studenten te gebruiken voor AI-training. Het bedrijf wil dat inderdaad graag wel mogelijk maken en de huidige overeenkomst zal natuurlijk op een bepaald moment aflopen. De universiteit en SURF zetten bij de onderhandelingen over verlenging heel hard in op dat we het systeem onder de huidige voorwaarden kunnen blijven gebruiken. We willen geen toestemming geven voor AI-training.’
‘Fijn om te horen dat de universiteit ermee bezig is’, aldus Laitadze. Er komt volgens hem meer tijd om op de plannen van Turnitin te reageren. ‘Het bedrijf wilde eerst de gebruikersovereenkomst al per januari 2027 aanpassen, dat is uitgesteld tot 1 september.’

De universiteit weert als-nog extreemrechtse GNSV

De Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV) wordt voor onbepaalde tijd geweerd van de El Cid-informatiemarkt, dat maakte het college van bestuur woensdag bekend. ‘Wij willen geen ruimte bieden aan rechts-extremistisch gedachtegoed.’

DOOR **VINCENT BONGERS**

De universiteit worstelt al een tijd met het toelaten van de GNSV op de El Cid-infomarkt in augustus. In de universiteitsraad is het college meerdere keren opgeroepen om de vereniging te weren. Tijdens de markt is er ook telkens geprotesteerd tegen de aanwezigheid van de GNSV. Ook de Leidse gemeenteraad wil dat de universiteit de organisatie uitsluit.
In september publiceerden de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) een rapport waarin de GNSV de kwalificatie extreemrechts krijgt. De veiligheidsdiensten waarschuwden ook dat universiteiten dat gedachtegoed normaliseren door de vereniging te laten deelnemen aan universitaire activiteiten.
De Radboud Universiteit Nijmegen besloot met die analyse in de hand de GNSV te weren van hun activiteiten. Vorige week vroeg de universiteitsraad of Leiden ook deze stap ging zetten. Toen leek het college van bestuur nog geen haast te willen maken. De vrees was dat een verbod geen stand zou houden bij de rechter.
Nu is er alsnog besloten om de vereniging buitenspel te zetten. ‘De GNSV wordt voor onbepaalde tijd niet meer toegelaten tot de jaarlijkse El Cid-informatiemarkt’, schrijft het college op de site van de universiteit. ‘We hebben dit besloten naar aanleiding van nieuwe informatie uit het rapport van de AIVD en NCTV. De Gemeente Leiden en Hogeschool Leiden steunen dit besluit.’
‘Deelname van de GNSV is niet verenigbaar met de verantwoordelijkheid van de universiteit om een veilige studie- en werkomgeving te creëren’
‘Studenten moeten op onze introductiemarkt kennis kunnen maken met het studentenleven in een omgeving waarin zij zich welkom en veilig weten’, licht rector Sarah de Rijcke toe. ‘Het rapport beschrijft hoe de GNSV een gematigde presentatie gebruikt om op universiteiten leden te werven, terwijl daarachter rechts-extremistisch gedachtegoed schuilgaat. Wij willen daar met onze introductiemarkt geen ruimte aan bieden. Daarom laten we de GNSV niet langer deelnemen en onderzoeken we daarnaast of onze algemene criteria voor het faciliteren van studentenorganisaties aanscherping nodig hebben.’
Het college kondigde vorige week aan voor de zomer de richtlijnen voor deelname aan de informatiemarkt opnieuw te bekijken. Aanleiding waren de al langer bestaande zorgen binnen de universitaire gemeenschap over de deelname van de GNSV. ‘Bij de voorbereiding van het besluit heeft het college gesproken met verschillende studentenverenigingen en vertegenwoordigers van de GNSV, en juridische en wetenschappelijke expertise uit de eigen organisatie betrokken.’
Het college ‘acht deelname van de GNSV aan de introductiemarkt niet verenigbaar met de verantwoordelijkheid van de universiteit om een veilige studie- en werkomgeving te creëren, noch met haar opdracht om de persoonlijke ontplooiing en een maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van studenten te bevorderen.’
De Leidse burgemeester Peter Heijkoop is blij met het besluit, blijkt uit de verklaring. ‘Kwetsende, racistische en haatdragende ideeën mogen nooit een podium krijgen.’ Angelien Sanderman, voorzitter van het college van bestuur van de Hogeschool Leiden staat ook achter de universiteit: ‘We hechten aan een veilige leeromgeving en nemen het rapport van de AIVD en NCTV serieus. Daarom steunen wij dit besluit.’

Wie niet is ingeschreven hoeft nog maar half uur te wachten

Studenten die niet zijn ingeschreven voor een tentamen moeten voortaan een half uur in plaats van drie kwartier wachten om mogelijk toch te worden toegelaten. ‘De regeling wringt en zorgt voor problemen.’

DOOR **VINCENT BONGERS**
FOTO **MARC DE HAAN**

Het inschrijfsysteem voor tentamens MyStudymap zorgt al sinds de invoering in 2022 voor problemen. Studenten die denken zich te hebben ingeschreven blijken dat bij aankomst bij de tentamenlocatie toch niet te zijn. Na de nodige berichten over huilende en weggestuurde studenten dwong de universiteitsraad in 2025 af dat er een regeling kwam om niet ingeschreven studenten toch nog een kans te geven om het tentamen te maken.
Wie geen correcte inschrijving had, moest bij het tentamen drie kwartier wachten voor alsnog eventueel te kunnen deelnemen. Studenten die wel op de lijst staan, gaan namelijk voor en krijgen tot maximaal 45 minuten na aanvang nog toegang.
Ook deze regeling zorgt voor de nodige moeilijkheden, bleek maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering Rechten waar het verslag van de facultaire klachtencommissie voor het collegejaar 2025-2026 werd besproken.
‘Ik zag in het verslag dat er drie klachten van studenten betrekking hebben op het inschrijfprotocol voor tentamens’, zei Lotte Baas van personeelspartij PP. ‘Ik neem aan dat dat ook ging over de 45 minuten die je moet wachten als er iets niet klopt met je inschrijving?’
‘Klopt’, reageerde Niels van de Ven, hoofd onderwijs- en studentzaken. ‘Er zijn in de loop der tijd meer klachten over deze regeling geweest. Het is voor docenten en surveillanten bijvoorbeeld lastig te verkopen dat studenten drie kwartier moeten wachten terwijl er een hele rij tafeltjes vrij is. Deze regeling heeft natuurlijk ook een reden, want we willen dat studenten zich wél goed inschrijven.’
Van de Ven liet weten dat de regeling binnenkort wordt versoepeld. ‘Onlangs hebben we het tentamenprotocol besproken met de andere faculteiten en daar is uitgekomen dat we volgend collegejaar van 45 naar dertig minuten wachttijd gaan. Dat betekent ook dat studenten al na een half uur uit de tentamenzaal mogen vertrekken.’
De Centrale Toets Service zal er ‘bovenop zitten om te kijken of dit beter werkt’, voegde hij daaraan toe. ‘Ik ben er in ieder geval blij mee dat we naar dertig minuten gaan.’
Baas: ‘Dit betekent ook dat je als student maar dertig minuten te laat mag komen?’
Van de Ven: ‘Dat is correct.’
Baas: ‘Ik merk, zeker bij tentamens op papier, dat de wachtregeling wringt. Studenten die zich netjes melden, moeten wachten. Maar er zijn er ook die al drie kwartier bezig zijn voordat de surveillant merkt dat ze niet op de lijst staan.’
Van de Ven: ‘We zijn met spoed bezig om in het universitair sportcentrum met poortjes of andere vormen van detectie dit probleem te ondervangen en te voorkomen dat studenten zomaar gaan zitten.’
Maar er zijn ook tentamens in de Pieterskerk, merkte Baas op. ‘Goed punt’, zei Van de Ven. ‘Dan hoop ik dat we niet voor poortjes gaan, maar voor een andere vorm van controle, mogelijk het scannen van een app.’

Wat een gedoe, wat hopeloos ouderwets en bovenal: wat onnodig!

Ik vraag me wel eens af hoe mensen die hun werk met behulp van generatieve AI doen naar mijn ouderwetse schrijfproces kijken. Dat zien ze denk ik ongeveer als volgt:
De gefossiliseerde onderzoeker verzamelt moed, opent een Word-document en staart naar de witte leegte, als ware ze de eerste grotkunstenaar uit de prehistorie, die geheel uit het niets besluit om met pigmenten iets op de wand tot leven te wekken.
Om de leegte te vullen wendt ze zich tot haar aantekeningen van bronnen en literatuur. Het merendeel zal ze niet eens gebruiken, alsof ze een schaap heeft moeten slachten waarvan ze enkel de huid kan gebruiken om op te schrijven, die vervolgens ook nog eens bewerkt moet worden tot perkament.
Dan moeten er letters en leestekens in het document komen. Van elk daarvan weegt ze de waarden en bepaalt ze de positie, als een premoderne drukker die ieder loden lettertje op zijn plek moet zetten. Vervolgens gaat ze haar tekst nalopen, lezen en herlezen, om telkens een paar van die letters te verschuiven. In de laatste ronde sluipt er dan juist bij het vervolmaken van een zin toch nog een foutje in dat ze niet meer opmerkt.
Wat een gedoe, wat hopeloos ouderwets en bovenal: wat onnodig!
Toch is dit proces voor mij deel van het pact tussen schrijver en lezer. Als ik wil dat mensen de moeite nemen om mijn tekst met hun eigen ogen en breinen tot zich te nemen, kan ik op zijn minst beloven dat ik alle woorden heb gewogen. Daarmee zet ik iets op het spel: de lezer mag namelijk een oordeel vellen over mijn tekst, waar ik als schrijver verantwoordelijk voor ben.
Even iets heel anders.
Vorige maand verscheen eindelijk weer een nieuwe roman van Karl Ove Knausgård in Nederlandse vertaling. Die vertaling had zo lang op zich laten wachten dat ik bijna Noors was gaan leren (óók een hopeloos ouderwetse exercitie, net als vertalen overigens). In de eerste twee boekwinkels waar ik kwam werd me meegedeeld dat het boek was uitverkocht, waarna ik toch nog koppig weigerde het online te bestellen. Pas dagen later kon ik het in een fysieke winkel aanschaffen.

> ‘Als ik wil dat mensen dit lezen, kan ik op zijn minst beloven dat ik alle woorden heb gewogen’

Na al dat wachten las ik met extra plezier de meer dan vijfhonderd pagina’s van *De avondschool*. Knausgård heeft zijn hoofdpersoon gemodelleerd naar Doctor Faustus uit het zestiende-eeuwse toneelstuk van Christopher Marlowe. Faustus, die een doctoraat in de theologie heeft, overweegt aan het begin van het stuk welke vakgebieden hij zich nog meer meester zal maken. Dat is moeilijk kiezen, want het is allemaal best veel werk terwijl het niet zoveel oplevert en hij heeft slechts één mensenleven. Zwarte kunsten, daar besluit hij zich dan maar op te richten, want die leveren ongebreidelde macht en genot op.
Faustus sluit een pact met de duivel. Vierentwintig jaar staat de demon Mephistopheles tot zijn dienst, in ruil voor zijn onsterfelijke ziel, die daarna de hel in wordt gesleurd. We moeten uiteraard beseffen dat dat een slecht idee was.
Faustus wil over duivelse en zondige kennis beschikken en moet daarvoor boeten. Knausgård interpreteert het net anders: zijn hoofdpersoon wil een talentvolle en beroemde fotograaf worden – op zich geen duivelse kunst – zonder alles zelf te hoeven leren en bedenken. Na vierentwintig jaar moet hij daar eveneens voor boeten.
Ik zou nu een vergelijking met AI-gebruik kunnen maken, maar omdat er nog niemand is die vierentwintig jaar ChatGPT heeft gebruikt weet ik niet precies voor welke helse consequenties ik moet waarschuwen. Misschien wordt het allemaal ook een tikje moralistisch. Dan toch nog maar weer even iets anders.
Ik staarde laatst in uitgeputte staat (dat krijg je van al die ouderwetse arbeid) naar de letters op mijn toetsenbord en had ineens geen idee meer hoe je daar woorden van moest vormen. Na een paar seconden mentale bevriezing lukte het weer.
Er borrelde een duister toekomstbeeld in me op. Is het erg dat mensen niet meer geoefend zijn in het maken van grotschilderingen of perkament? Wellicht niet.
Zou het erg zijn als ze niet meer in staat zijn om zelf te beslissen welke letters en woorden elkaar moeten opvolgen? En als we niet meer weten wie we erop moeten aanspreken als daarin iets misgaat?
Ik denk van wel, maar u mag een ouderwetse vaardigheid oefenen en een eigen mening formuleren.

Lieke Smits is postdoctoraal onderzoeker bij het Leiden University Centre for the Arts in Society

Als niemand ingrijpt waarschuwen we elkaar wel

Pas op voor die prof: nooit blijven hangen of naast hem gaan zitten. Om elkaar te beschermen tegen grensoverschrijdend gedrag (én uit onvrede over de gebrekkige aanpak) waarschuwen jonge wetenschappers elkaar via een informeel circuit. ‘Het is een overlevingsstrategie.’

DOOR **MARK REID**
ILLUSTRATIE **PIETER BROUWER**

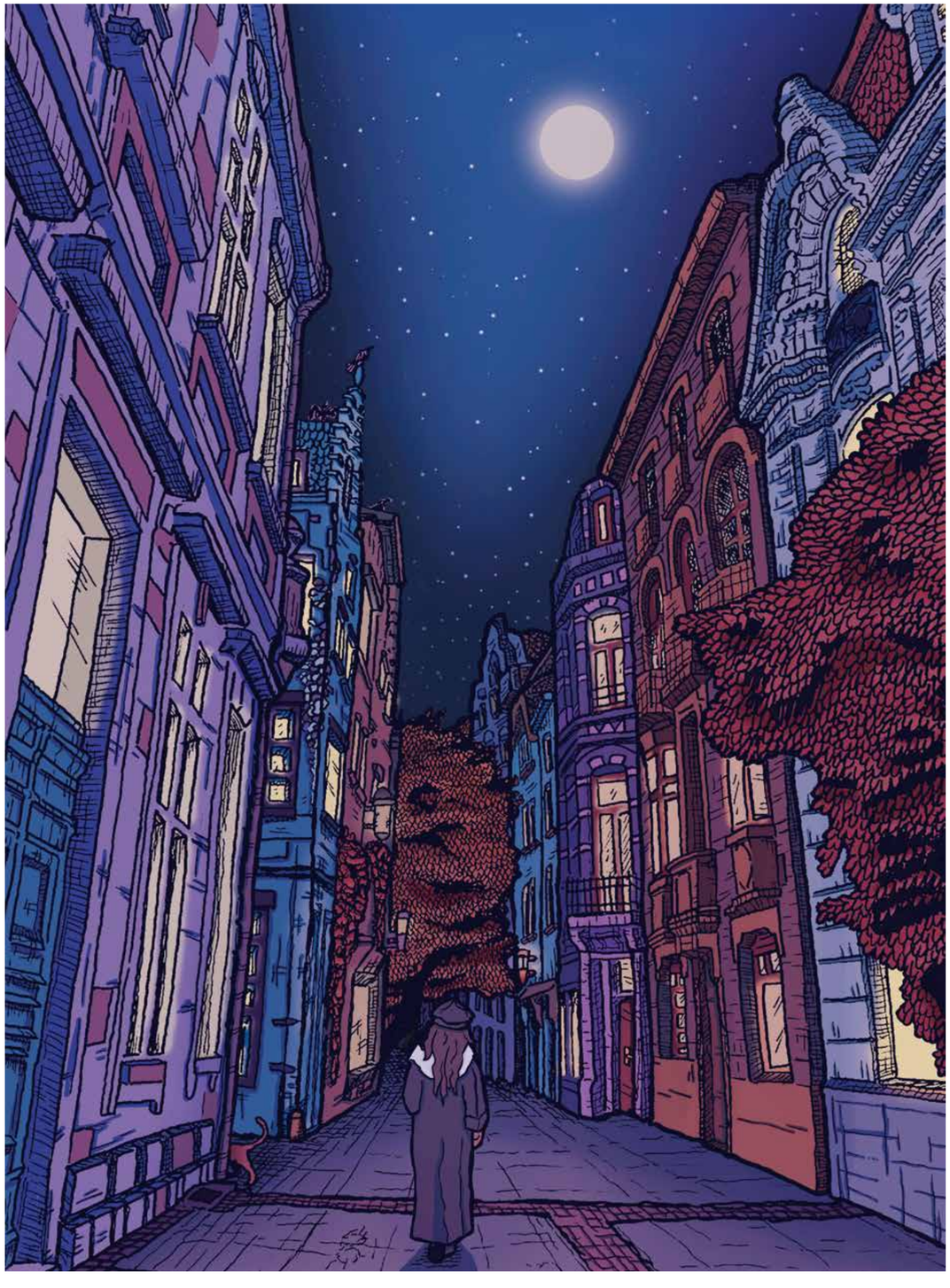
‘Ik heb wel eens een willekeurige vrouw opgebeld bij een instituut waar ik wilde solliciteren om te vragen of het een veilige plek was’, zegt Carina*, onderzoeker aan de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen.
‘Ik zei niet wie ik was, alleen dat ik er mogelijk zou komen werken. We bespraken of de leidinggevende een geschiedenis van wangedrag had en of er moeilijk werd gedaan over zwangerschapsverlof. Ik hing de telefoon weer op zonder verder iets te hoeven uitleggen. Ik zorg er ook voor dat mijn telefoonnummer vindbaar is, zodat anderen mij kunnen bereiken voor zulke anonieme vragen. Die krijg ik ook.’
De afgelopen jaren zijn er in Leiden en aan andere universiteiten verschillende gevallen aan het licht gekomen van wangedrag door wetenschappers. Bij sommige zaken werd dat aangepakt, maar vaak pas na een jarenlang schrikbewind.
Toch blijft er ook veel onder de radar. Dat heeft met de slachtoffers te maken: uitgerekend jonge onderzoekers zijn vaak de dupe en zij bevinden zich meestal in een dusdanig kwetsbare positie dat ze het niet aandurven om een klacht in te dienen. Ook hebben ze weinig vertrouwen in de procedures en vrezen ze dat klagen niet tot verandering zal leiden.

Wie te vermijden
Ze zijn dus vooral op elkaar aangewezen en waarschuwen elkaar onderling voor professoren die pesten, intimideren, woedeaanvallen hebben, seksistisch zijn of ander grensoverschrijdend gedrag vertonen. Zo ontstaat een soort informeel circuit van jonge onderzoekers die elkaar alert houden.
Mare sprak zeven wetenschappers die voor een veilige werkomgeving afhankelijk zijn van heimelijke berichten of zelf proberen nieuwkomers te beschermen door ze te wijzen op gevaarlijke collega’s.
Nicole* wil na haar promotie zo snel mogelijk weg uit de academische wereld. ‘Als PhD weet je niet hoe profs in elkaar zitten, dat hoor je van promovendi die er al langer werken. Ze vertellen hoe je met sommige hoogleraren moet omgaan, maar ook voor wie je moet oppassen en wie je het best zo veel mogelijk kan vermijden. Dat zijn dingen waar ik mijn studenten voor waarschuw.’
‘Ik ben zelf student geweest bij mijn instituut’, vertelt Lianne*, promovendus aan de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen. ‘Ik heb al te veel verhalen gehoord over grensoverschrijdend gedrag, vaak van mannen bij vrouwen. Als student werd ik daarvoor gewaarschuwd door promovendi en als ik nu een vrouwelijke student begeleid, ga ik daar even mee zitten. Zorg ervoor dat je niet te lang blijft hangen op hun kantoor. Kom snel weer terug. De meeste mensen op een afdeling weten vaak wel om wie het gaat. Er worden grapjes over gemaakt. Het wangedrag is een publiek geheim.’
Emma*, die recent is gepromoveerd ziet dat ook. ‘Als student hoorde ik al over wat sommige docenten uitspookten op veldwerk. Er wordt een beetje lacherig over gedaan. Je leert snel dat dit nu eenmaal is hoe het gaat in de wetenschap en dat je dat maar voor lief moet nemen.
‘Je hebt vaak niet de luxe om te kiezen waar je kan promoveren. Als zich een kans voordoet bij een afdeling waarover je verhalen hebt gehoord, negeer je dat misschien als je verder wil komen in de wetenschap. Toch moet je altijd checken hoe een vakgroep in elkaar zit en of het prettig werken is. Ik ken genoeg mensen die spijt kregen dat ze ondanks negatieve signalen toch bij een hoogleraar belanden die afspraken niet nakomt, amper begeleidt, maar wel promovendi uitbuit door ze laten doorwerken nadat hun contract is afgelopen.’

In hoek gedrukt of betast
Robin*, promovendus bij de faculteit Sociale Wetenschappen, weet niet eens meer wanneer ze voor het eerst werd getipt. ‘Het is me zo vaak overkomen. Soms heb je eerst een rare ervaring met iemand en krijg je later een waarschuwing, en dan vallen de puzzelstukjes op hun plek. Vaak geldt dat voor meerdere mensen: dan kom je er bij een borrel achter dat je allemaal zoiets naars met dezelfde persoon hebt meegemaakt.’
Overigens gaat het niet ‘altijd om oude mannen in hun kantoortjes’, verduidelijkt ze. ‘In mijn vakgebied bleken er ook veel hooggeplaatste vrouwen te zijn die specifiek andere vrouwen tot doelwit maken. Je verwacht dat ze aan jouw kant staan, maar dat blijkt niet zo te zijn. Misschien zijn ze juist daarom wel op die hoge positie beland.’
‘Op veel universiteiten hoor je bij informele bijeenkomsten waar veel vrouwen zijn over vervelende ervaringen’, beaamt historicus Anna-Luna Post. ‘Bijvoorbeeld dat iemand in een hoek is gedrukt of betast. Dan wisselen mensen tips uit: houd afstand van die persoon, want die kan erg dichtbij komen of stuurt rare berichtjes. Dat hoor ik vaker. Het is pijnlijk dat mensen niet altijd verbaasd zijn hierover.’
Zelf heeft Post geen nare ervaringen binnen haar instituut, daarom wil ze als enige met haar echte naam genoemd worden. Maar congressen zijn risicovol, weet ze. ‘Een collega zei: als die ene hoogleraar naast je wil zitten bij het diner is dat niet alleen uit wetenschappelijke interesse. Die promovendus is toen aan de andere kant komen zitten zodat ik hem een schop onder de tafel kon geven als er iets gebeurde.’
Tijdens het diner gebeurde er gelukkig niets, aldus Post. ‘Maar de hoogleraar vroeg daarna wel of ik met hem naar zijn hotel wilde lopen. Onder andere omstandigheden had ik dat misschien als een soort onschuldig verzoek opgevat. Ik was blij dat ik gewaarschuwd was en dat ik meteen kon zeggen dat ik de andere kant op moest.’

Gevaarlijke congressen
Ook de andere wetenschappers beamen dat vooral conferenties hachelijk kunnen zijn. ‘Bij collega’s van het instituut is er ondanks wangedrag nog enige collegialiteit’, zegt Lianne. ‘Maar bij een congres gaan mensen echt over grenzen heen en krijg je veel ongewenste aandacht. Er zijn mannen, in mijn ervaring vaak mede-promovendi, die dan heel veel van je willen. Je hoopt dan maar dat het alleen op wetenschappelijk vlak is.’
‘Ga nooit naar een conferentie op een schip, je kan geen kant op’, zegt Carina. En dan gaat het om meer dan alleen het gevaar voor handtastelijkheden, maar bijvoorbeeld ook het stelen van ideeën. ‘Als bepaalde onderzoekers op een conferentie naar je onderzoeksresultaten vragen, klinkt dat als oprechte interesse, maar ondertussen gaan ze er met je idee vandoor en publiceren het voordat jij dat kan.’
Nicole kreeg te maken met seksuele intimidatie van een collega. Ze diende een klacht in, maar is zeer ontevreden over de afhandeling. ‘Ik had steun van mijn begeleider en een aantal collega’s, maar het systeem als geheel werkt niet. Ik was de klager, maar hij was degene die zat te huilen bij de bespreking. Ik werd daarna zelfs nog door zijn psycholoog gevraagd of ik hém kon helpen met de verwerking. Hij werd in de watten gelegd. Ik heb me er alleen doorheen geslagen omdat ik vrij stevig in mijn schoenen sta en omdat ik een netwerk heb waarop ik kan vertrouwen. Maar ik ben het vertrouwen in de klachtenprocedure volledig kwijtgeraakt.’

Klagen helpt niet
Dat ze niet de enige is, bleek onlangs toen de universiteitsraad sprak over verwachtingen van medewerkers die klachten indienen. Hoewel zij hopen dat een misstand wordt aangepakt of een conflict wordt opgelost, behoort dat volgens het college van bestuur niet tot de taken van vertrouwenspersonen en ombudsfunctionarissen. Die zijn er slechts om te begeleiden, adviseren en door te verwijzen. >

*Gefingeerde naam. Zes van de zeven jonge onderzoekers in dit artikel wilden alleen anoniem hun verhaal kwijt omdat ze vrezen voor repercussies. Hun echte namen zijn bekend bij de redactie

‘Als slachtoffer ben jij degene die de moeite moet doen voor gerechtigheid’

> ‘De mensen hoger in de boom hebben meer kapitaal en een groot netwerk’, zegt Carina. ‘Zij kunnen druk uitoefenen door te dreigen weg te gaan en hun geld mee te nemen. Dat is voor de universiteit veel gevaarlijker dan een jonge onderzoeker met een klacht. Als je het doelwit wordt van seksueel wangedrag van iemand die hoger geplaatst is dan jij is dat vaak het einde van je carrière, veel vrouwen weten dat gewoon.’
Ook Jasper* ervoer hoe misdragingen eerder worden genegeerd dan aangepakt. ‘Ik hoorde als student al van een promovendus dat zijn begeleider een enorme woedeaanval had gehad. Hij had geschreeuwd, tegen deuren geschopt en met dingen gegooid. Dat had hem zo geraakt dat hij ons op het hart drukte: je moet nooit iets met hem gaan doen.’
Als PhD werd hij zelf doelwit van de woede van het afdelingshoofd. De hoogleraar kleineerde en beledigde Jasper en maakte zijn wetenschappelijk werk belachelijk in een brullende tirade. ‘Ik heb daarna echt wekenlang met mijn telefoon geluidsopnames gemaakt als ik door de gangen liep, zó bang was ik. Als het weer zou gebeuren, had ik bewijs.’
Tot Jaspers verbijstering schrok zijn promotor totaal niet van de intimidatie. ‘Hij zei dat ik al de zoveelste was met een vergelijkbaar verhaal, terwijl ik bij een kleine onderzoeksgroep zit. De oplossing was toen om niemand meer alleen met die prof te laten afspreken in plaats van zijn gedrag aan te pakken.
‘Ik probeer sindsdien zelf anderen te waarschuwen. Mensen zien vaak alleen zijn leuke kant, maar ik weet nu dat hij twee gezichten heeft. Ik had me de wetenschap rooskleuriger voorgesteld.’

Overlevingsstrategie
Lianne: ‘Ik heb er altijd achter gestaan om wangedrag aan te kaarten, maar niet vanuit vertrouwen dat er dan een oplossing zou komen. Ik ben zelf ook seksistisch bejegend door een collega, en ik was niet de eerste die problemen had gehad met deze persoon, maar niemand had het eerder aangegeven. Ik ben een Nederlandse aan een Nederlandse universiteit, dus ik weet dat ik me kan uitspreken, maar niet iedereen zit op een positie waarin ze zich zeker genoeg voelen om te klagen.’
Robin: ‘De klachtenprocedure is heel belastend voor klagers. Het duurt lang en je moet alle nare dingen die je zijn overkomen steeds maar weer oprakelen. Als slachtoffer ben jij degene die de moeite moet doen voor gerechtigheid.
‘Er zijn seksistische en andere ongepaste opmerkingen tegen mij gemaakt, maar promoveren vergt al zo veel tijd en energie dat ik moest kiezen tussen een klacht indienen of mijn PhD afmaken. Als je klaagt, is de kans groot dat je je promotietraject niet weet te voltooien. Je maakt dingen misschien beter voor degenen na jou, maar je hebt er zelf niks meer aan. De informele netwerken waarin mensen elkaar waarschuwen zijn de enige manier om elkaar te beschermen die niet zo’n grote tol eist. Het is een overlevingsstrategie.’
Nicole: ‘Op onze afdeling blijven er heel veel klachten liggen over een prof die mensen kleineert, tegen ze schreeuwt en bedreigt. Er zijn verschillende promovendi na vier jaar vertrokken zonder hun titel te behalen. Toch wordt deze hoogleraar niet weggebonjourd. Zo krijg je niet het idee dat een klacht indienen nut heeft. Daders lijken onschendbaar.’
Emma: ‘Ik ken weinig succesverhalen, dat moedigt niet aan om de procedure te starten. Je doet het eigenlijk alleen als je weet dat je niet van diegene afhankelijk bent voor een toekomst in de wetenschap, of als je genoeg medestanders hebt. De jongere generaties spreken opener over wangedrag en willen verandering, maar het is nog te vroeg om te zeggen of dat gaat gebeuren.’
Post: ‘Er is de laatste jaren veel aandacht uitgegaan naar *MeToo*-kwesties, dus studenten hebben een veel beter idee van wat er kan spelen. Maar het is altijd goed om te weten wat er binnen een afdeling plaatsvindt. Daarvoor blijft het nodig dat we elkaar waarschuwen.’

College van bestuur: ‘Deze verhalen zijn heel aangrijpend maar ook onacceptabel’

In het jaarverslag van de universiteit staat dat er in 2025 in totaal 22 klachten zijn ontvangen bij de klachtencommissie ongewenst gedrag, dat zijn er minder dan het jaar ervoor, toen er 40 klachten binnenkwamen, maar ongeveer gelijk aan 2023, toen er 26 klachten binnenkwamen.
‘Het merendeel van deze klachten heeft uiteindelijk niet tot een inhoudelijke behandeling door de klachtencommissie geleid’, aldus het rapport. ‘Zo komt het geregeld voor dat na het indienen van een klacht alsnog langs andere weg een oplossing wordt gevonden.’
‘We vinden het heel aangrijpend om deze verhalen te horen’, laat Timo Kos, als vice-collegevoorzitter verantwoordelijk voor veiligheid op de universiteit, in een reactie weten. ‘Het is onacceptabel dat medewerkers, en zeker jonge onderzoekers die zich in een afhankelijke positie bevinden, met grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. Tegelijkertijd vinden we het belangrijk dat deze ervaringen naar buiten komen en dat hier blijvend aandacht voor is. Deze verhalen onderstrepen hoe belangrijk het is om te blijven werken aan een veilige en respectvolle werk- en leeromgeving.
‘We begrijpen dat het moeilijk kan zijn om ongewenst gedrag aan de orde te stellen, bijvoorbeeld uit angst voor de gevolgen of omdat iemand afhankelijk is van een begeleider of leidinggevende. We zetten ons daarom samen met de faculteiten in om de drempel te verlagen om ervaringen te delen en te melden. Medewerkers en studenten kunnen daarvoor onder meer terecht bij vertrouwenspersonen en de ombudsfunctionaris. Een melding hoeft niet direct een formele klacht te zijn. Wel is het belangrijk dat signalen ons bereiken, zodat we situaties kunnen onderzoeken en waar nodig kunnen ingrijpen.
‘Daarnaast investeren we in preventie en bewustwording, onder meer met trainingen als ‘Active Bystander’ en ‘License to Lead’ voor leidinggevenden. Ook werken we aan een code voor gewenst gedrag. Hierbij roepen we leidinggevenden en teams nogmaals op om regelmatig met elkaar te bespreken welk gedrag bij een veilige en prettige werkomgeving hoort en hoe collega’s elkaar kunnen aanspreken en ondersteunen. Zo werken we samen aan een cultuur waarin ongewenst gedrag niet wordt geaccepteerd en bespreekbaar maken vanzelfsprekender wordt.’

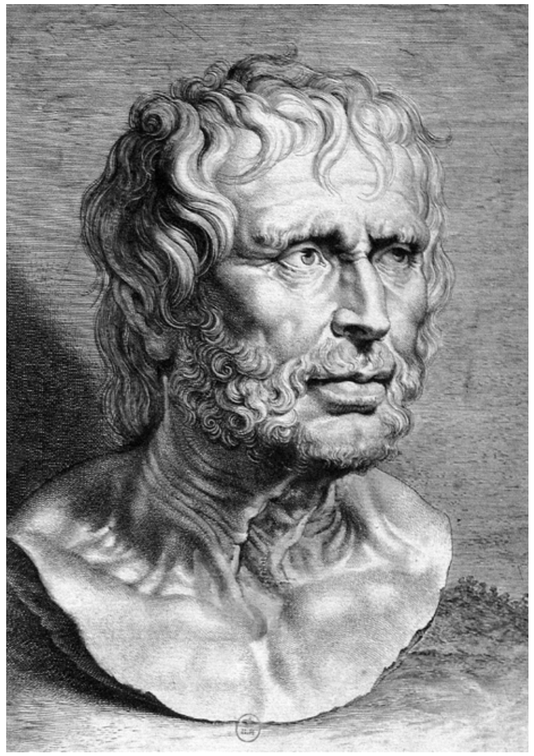
Actiegroep Athena’s Angels: ‘Iedereen “weet het” zonder dat er iets wordt gedaan’

Met de actiegroep Athena’s Angels willen de Leidse hoogleraren Ineke Sluiter, Judi Mesman, Eveline Crone en Naomi Ellemers opkomen voor de belangen van vrouwen in de wetenschap en ongewenst gedrag aankaarten en proberen te verhelpen.
‘Wij zijn meer dan tien jaar geleden gestart, nog ruim voor #MeToo’, zegt Ellemers, inmiddels hoogleraar psychologie in Utrecht.
‘Ons doel was met persoonlijke verhalen te laten zien dat niet iedereen gelijke kansen krijgt in de wetenschap, en met onderzoeksresultaten duidelijk te maken hoe dat werkt.
‘In de afgelopen jaren is er veel meer aandacht gekomen voor dit onderwerp, en zijn er allerlei maatregelen getroffen. Maar ook wij merken regelmatig dat veel mensen nog steeds tegen dezelfde problemen aanlopen. Zoals nanobioloog Rachel Los die vorig jaar in haar proefschrift “nee bedankt” zei tegen allerlei ondermijnende ervaringen waaraan ze was blootgesteld.
‘De wetenschap is trouwens lang niet de enige werkomgeving waar dit gebeurt. Het is wel een werkomgeving waar extra risico’s spelen. Bijvoorbeeld vanwege het gebrek aan toezicht bij veldwerk en congressen, de grote afhankelijkheid van opleiders en supervisoren, en de schaarse loopbaanmogelijkheden.
‘We zien nog steeds dat “iedereen weet” dat dit soort problemen optreden, zonder dat er echt iets wordt gedaan. We zien ook dat dit soort situaties veel te lang blijven voortduren, dat het belastend is om een klacht in te dienen, en dat klachten vaak niet goed worden opgevolgd.
‘Het zou helpen als er meer aandacht was voor preventie en “bijsturen”. Bijvoorbeeld door vaker en beter te bespreken welk gedrag van mensen verwacht wordt, en door “gedrag” zwaarder mee te wegen in het aanstellen, beoordelen, en bevorderen van personeelsleden. Want onderzoeksgegevens laten duidelijk zien dat mensen die zich veilig voelen op het werk niet alleen gelukkiger zijn, maar ook gezondere, creatievere en productievere medewerkers zijn.’

‘We doen veel te weinig met AI’

De Universiteit Leiden is veel te traag met de inzet van AI, stelt hoogleraar Onderwijstechnologie in de Natuurwetenschappen Ludo Juurlink. ‘Driekwart van de studenten vindt dat ze er niet goed op worden voorbereid, terwijl de arbeidsmarkt daar wel om vraagt.’

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

Tekening van buste van de filosoof Seneca, Lucas Vorsterman, 1638

Radio, tv en computer hebben beperkte invloed gehad op het onderwijs, terwijl er wel voor werd gewaarschuwd, betoogde Ludo Juurlink vorige week in zijn oratie *Artificiële intelligentie: hype en hoop voor het onderwijs*. Volgens de hoogleraar Onderwijstechnologie in de Natuurwetenschappen zou met AI weleens hetzelfde kunnen gebeuren.

Gaat die vergelijking niet mank? AI heeft toch veel meer autonomie?
‘Geen enkele andere technologie heeft die grote mate van autonomie, dat is inderdaad fundamenteel anders. Maar we kunnen dat autonome gedrag proberen weg te prompten. Wil je je studenten bijvoorbeeld leren om een essay op een bepaalde manier te schrijven, kan AI daar feedback op geven. Daarmee kunnen docenten worden ontlast.
‘Maar volgens mij zit de meerwaarde hem juist in het gegeven dat AI autonoom is. Wat geeft een chatbot je bijvoorbeeld aan informatie terug en wat heb je daaraan? Zo wordt AI het middel om te leren. Maar dat doen we aan deze universiteit nog nauwelijks.’

Hebt u een voorbeeld?
‘Universitair docent filosofie Bert van den Berg gaf zijn studenten de opdracht om een eigen chatbot te bouwen die zich zo goed mogelijk moest gedragen als een stoïcijnse filosoof. De bot kon bijvoorbeeld worden gevoed met teksten van Seneca om zo goed mogelijk terug te praten als een Stoïcijn. Zo worden studenten mede-eigenaar van hun eigen onderwijs. Ze leren zo veel mogelijk over de stoïcijnse filosofen en hoe je een goede systeemprompt schrijft.
‘Je kan ook zeggen: leer de tien hoofdstellingen van Epictetus uit je hoofd, maar die zijn ze volgend jaar weer vergeten. Technologie kan helpen om het vuurtje bij studenten aan te wakkeren, waardoor ze zich echt ergens in willen verdiepen in plaats van alleen te leren voor een tentamen om een zo hoog mogelijk cijfer te halen.’

U zegt enerzijds dat we zeer voorzichtig moeten zijn met conclusies van recente studies naar de effecten omdat er nog geen langetermijnonderzoek is gedaan. Maar u zegt ook: we moeten er meteen mee aan de slag. Waarom?
‘Dat zijn we onze studenten moreel verplicht. Driekwart van de studenten vindt dat ze niet goed worden voorbereid op het gebruik van AI, terwijl de arbeidsmarkt daar wel om vraagt. Zo hoog is de urgentie. We moeten hen bekend maken met de wettelijke en ethische aspecten en bekijken wat we met AI kunnen doen in onze curricula. De Universiteit Leiden is daarin zeker geen voorloper. Sterker: we gaan heel langzaam. Het is inmiddels vier jaar geleden dat ChatGPT is gelanceerd.’

Maar u zegt ook geen voorstander te zijn van het overhaast inzetten van nieuwe technologie of het overhoophalen van curricula.
‘Daarom stel ik voor om op kleine schaal te experimenteren met AI-ondersteunde en meer zelfgeleide studie. We zouden acuut iets moeten ontwikkelen voor het derde jaar van de bachelor, want die studenten gaan op korte termijn de arbeidsmarkt op. We moeten hen bekend maken met wat de technologie is en wat het kan.’

Maar studenten maken toch al veel gebruik van AI, al dan niet geoorloofd?
‘Dat noemen we schaduw-AI, het gebruik buiten de gebaande paden om. Zolang wij binnen onze muren zelf geen betere leermiddelen aanbieden, blijf je daarmee zitten. Je weet dat als je studenten een opdracht geeft buiten je gezichtsveld, je het risico loopt dat ze gaan *cheaten*. Dat gebeurde natuurlijk ook al ruim voor de invoering van ChatGPT, bijvoorbeeld door een thuisopdracht door iemand anders te laten maken.’

U stelt dat AI mogelijk ook de werkdruk voor docenten kan verlagen. Maar er is nog geen hard en onafhankelijk bewijs dat AI-tools werktijd besparen.
‘Daarvoor ontwikkel ik nu onderzoek, samen met onder meer de hogescholen in Leiden en Den Haag en enkele zogeheten EdTech(educational technology)-bedrijven.
‘Docenten zijn heel veel tijd kwijt aan het geven van feedback op scripties. Wij willen kijken naar de inzet van een nakijk- en feedbacktool. Er gaat namelijk een hoop universiteitsgeld op aan softwarepakketten, terwijl vaak onbekend is of die studenten ook beter laten leren of arbeidsbesparing voor docenten opleveren. Daar lopen nu twee beursaanvragen voor.
‘We hebben enorme lerarentekorten en die worden alleen maar groter, ook in het middelbaar onderwijs. Dat erodeert de vooropleiding van studenten die straks bij ons komen. Het is aan ons om mee te denken hoe we dat kunnen aanpakken.’

NIEUWS

Er zijn meer internationals en dat komt (wellicht) door Trump

Na drie jaar stagnatie is de instroom van internationale bachelorstudenten aan Nederlandse universiteiten gestegen met 3,5 procent. Dat blijkt uit cijfers van koepelorganisatie Universiteiten van Nederland (UNL).

DOOR **ELINE DIRVEN**

Dit studiejaar begonnen er 40.800 Nederlandse en 17.600 internationale studenten aan een opleiding. Universiteiten hadden een maximum aan internationale studenten gesteld van 16.766, maar die grens is overschreden. De grootste groei is te zien bij technische studies.
Ook Leiden heeft te maken met een stijging van internationals. Vorig studiejaar kende de universiteit een instroom van een kleine 1500 internationale bachelorstudenten. Dit collegejaar is dat aantal met 3,7 procent gestegen.
Volgens UNL spelen de ‘ontwikkelingen in de Verenigde Staten’ mogelijk een rol bij de stijging. De strengere regels omtrent het visumbeleid van president Donald Trump maken het moeilijker om in de VS te studeren. Hierdoor zouden internationals (vaak afkomstig uit Europa en Azië) voor een andere universiteiten kiezen.
‘We hebben internationaal talent hard nodig, zeker in sectoren als techniek’, aldus UNL-voorzitter Caspar van den Berg. ‘Tegelijkertijd hebben universiteiten afgesproken om de internationale instroom te maximeren. We nemen daarom gerichte maatregelen, om ervoor te zorgen dat de instroom goed in balans blijft.’
Zo beperken sommige numerus fixus-opleidingen het aantal plaatsen verder. Het gaat dan voornamelijk om de Engelstalige opleidingen psychologie, economie, bedrijfskunde en politicologie. Op die manier proberen universiteiten de verengelsing tegen te gaan.
Momenteel staan er in totaal 330 duizend studenten ingeschreven aan Nederlandse universiteiten. Ondanks de gestegen instroom van internationals voorspelt het ministerie van Onderwijs dat de studentenaantallen in de toekomst zullen dalen. Naar verwachting zullen er in 2032 nog 300 duizend studenten aan de Nederlandse universiteiten studeren.

‘Ik doe niet iets omdat ik het leuk vind’

‘Nog sneller schrijven? Ik kan niet heksen!’

Omdat zijn monomane schrijversbestaan hem ‘te gortig’ werd, wilde Peter Buwalda (55) eindelijk gastschrijver worden. ‘Nu kom ik nog normaal over, maar dat hou ik niet lang vol.’

DOOR **FRANK PROVOOST**
FOTO **JELLE VERMEERSCH**

Het was hem al vaker gevraagd, maar Peter Buwalda (55) had het altijd veel te druk met schrijven om ook nog ergens gastschrijver te worden. Maar er is iets veranderd: de gelauwerde auteur van de vuistdikke bestsellers *Bonita Avenue* (2010), *Otmars zonen* (2019) en *De jaknikker* (2025) wil minder monomaan gaan leven.
Het verzoek van de Leidse universiteit paste perfect bij dat voornemen, want als gastschrijver heeft hij dit semester sinds lange tijd weer ‘een soort van normale baan’. Tussen de colleges door geeft hij woensdag 18 november de Albert Verweylezing, getiteld: ‘De opgeslotenheid van de roman in zijn kaft’.
In zijn huis in Breda bedekken duizenden romans twee enorme wanden van de vloer tot de nok. In de gigantische boekenkasten zijn alle gelezen exemplaren een paar centimeter verder naar voren geschoven dan de ongerepte, ongelezen werken. Buwalda wijst naar de metershoge bouwladder die twaalf treden telt die tegen de kast leunt. ‘Als ik daarop klim, kan ik nét bij de bovenste plank.’

En… is het leuk om gastschrijver te zijn?
‘Nee. Maar ik hou in principe niet van leuke dingen. Ik doe niet iets omdat ik het leuk vind.’

Belangrijk dan?
‘Ook niet. Maar het leek me interessant om weer eens met mensen van een jaar of achttien te worden geconfronteerd. Daar was ik nieuwsgierig naar omdat ik zelf Nederlands heb gestudeerd. Dat was voor mij een mooie en belangrijke periode omdat ik toen de literatuur heb ontdekt.’
‘Op de middelbare school was ik echt een bèta. Ik was zes jaar lang van plan om natuurkunde te gaan studeren maar na zes weken zag ik het licht doven en heb ik in één keer het roer omgegooid. Dat kwam door twee boeken die ik toevallig gelezen had: *De donkere kamer van Damokles* van Willem Frederik Hermans en *Een nagelaten bekentenis* van Marcellus Emants. Ik kreeg heimwee naar die leeservaring en dacht: dit is zo bijzonder, dit wil ik vaker.’

Wist je wat je na Nederlands wilde gaan doen?
‘Ik had geen idee. Maar destijds ging je je niet hardop afvragen wat je met je studie kon. Dat was een taboevraag. Ik kan me een introductiepraatje herinneren van een hoogleraar die aangespoelde flessenpost bestudeerde. Iemand vroeg: “Wat kun je er later mee?” Zij keek verstrooid op en antwoordde: “Gelukkig worden.” Dat was een synoniem voor: niks! Je kunt er niks mee! Je studeerde niet voor een baan, je studeerde gewoon – wat op zich een goede houding is.
‘Toen ik bijna klaar was met Nederlands, heb ik me ingeschreven voor een postdoctorale opleiding journalistiek in Rotterdam. Dat was niet per se een gelukkige zet. Ik was helemaal niet geschikt om journalist te worden. Ik kan geen nieuws garen. Mijn docenten – juist wel van die bloedhonden – lieten mij dat ook duidelijk blijken. Door die lui ben ik aardig terug in mijn hok gestuurd en had ik niet veel zelfvertrouwen meer over.
‘Ik was de enige van die opleiding die niet bij een grote krant ging solliciteren. Bij *UT Nieuws*, de krant van de Universiteit Twente, viel te camoufleren dat ik een slechte journalist was. Daar heb ik echt leren schrijven. Ik heb wetenschappers uit de hele wereld geïnterviewd, stukken gemaakt over de vuurwerkramp, 9/11, de War on Terror en campuspolitiek. Maar echte onthullingen? Nee hoor, die had ik niet.’

Zat de plot van *Bonita Avenue*, over de neergang van wiskundeprof en rector Siem Sigerius aan de ‘Tubantia University’, toen al in je hoofd?
‘Nee, ik wist nog helemaal niet dat ik schrijver zou worden. Dat plan kwam pas toen ik bij een uitgeverij werkte. Ik heb daarvoor trouwens nog bedankt voor een baan bij *Mare*, uit een soort loyaliteit, omdat ik het lullig vond dat ik was vertrokken bij de Twentse universiteitskrant.
‘Ik kende die campus goed omdat ik vier jaar lang had geschreven over alles wat los en vast zat. Achteraf werd dat een gratis decor voor een roman die zich eens niet afspeelde in Amsterdam of de Randstad. Ook die rector van toen, Frans van Vught, vond ik wel een mooi mannetje. Als ik die aanleng met judoka Wim Ruska, dacht ik, dan heb ik een aardig personage. Ik heb hem voor het boek ook uitgehoord over zijn loopbaan. Dat vond hij leuk.
‘Ik heb dus iets met universiteiten. Toen Leiden me vroeg als gastschrijver was *De jaknikker* net af en dacht ik: wat zou er gebeuren als ik eens ja zeg? Ik heb de afgelopen twintig jaar nogal monomaan geleefd. Dat werd een beetje te gortig. Ik was benieuwd hoe het zou zijn als je overdag weer ergens naartoe gaat, contact hebt met vreemden en er mensen zijn die iets van je verlangen.’

Was het schrijverschap zo eenzaam?
‘Ik hou ervan om alleen te zijn, maar ik ben een beetje in een sociaal isolement beland en begon mensenschuw te worden. Ik ging op den duur de grap maken: “Ik heb wel vrienden, maar ik ga niet met ze om.” Dat is natuurlijk treurig, want het was echt zo.
‘Een nadeel van schrijven – naast te lange dagen, te veel zitten en te weinig beweging – is dat je vergroeit met je situatie en niet in de gaten hebt dat je langzaam maar zeker wereldvreemd wordt. Je wordt een binnenvetter. Nu kom ik heel normaal over, maar dat hou ik niet lang vol. De hele dag met mensen zijn, vind ik dodelijk vermoeiend.’

Dus als ik hier maar lang genoeg blijf zitten, dan…
‘…stort ik langzaam in. Nee hoor, na een jaar optreden in zaaltjes en bibliotheken ben ik alweer de oude.’

Hoe gaat dat in de collegezaal?
‘Dat is even wennen. Voor de colleges kies ik werk van schrijvers die ik goed vind. We lazen samen ‘De demonstratie’, een grandioos verhaal uit 1975 van F.B. Hotz over een vliegshow. Die stilistische brille vergeet je nooit meer.
‘Maar de studenten reageerden ontstemd. Er worden namelijk wat handen op billen gelegd van een dienstmeisje die jonger is dan achttien. Daarom vond ongeveer de helft het een bedenkelijk verhaal. Iemand had het nauwelijks kunnen lezen. Dat ze het afkeurden op morele gronden was echt nieuw voor mij. Dit zou vroeger nooit zijn gebeurd in een college. Daar ging het altijd alleen om de tekst, zonder opgeheven vingertje.
‘Het werd een interessante discussie, soms op het scherpst van de snede. Als er iemand werkelijk niet verdacht is, betoogde ik, is dat wel de archaïsche en niet-hippe F.B. Hotz. Zijn werk draait om sfeer, nostalgie, taalbeheersing, zinsbouw en stijl, niet om denkbeelden of schunnigheid. In zijn vrij besmuikte verhaal komen de pedofielen – als je ze al zo zou kunnen noemen; ik had daar nog niet eerder aan gedacht – er ook slecht vanaf, merkte een van de studenten scherp op: ze worden allemaal afgestraft. Bovendien komt het verhaal uit de tijd waarin er in Nederlands veel welwillender over pedofilie werd gedacht. Dat is tegenwoordig, geheel terecht, heel anders. Uiteindelijk kwamen we er samen toch op uit dat die conservatieve Hotz waarschijnlijk in dát kamp zat. Boeiend college wel!’

Je Verweylezing heet ‘De opgeslotenheid van de roman in zijn kaft’. Wat ga je betogen?
‘De roman heeft een achillesziel: hij is moeilijk te ontsluiten omdat lezen zo veel tijd kost en dat is een probleem. Die kast…’
Hij wijst naar het gebergte aan boeken dat hem omringt.
‘… suggereert dat ik vrij veel heb gelezen. Is ook zo. Maar het is nog steeds maar een fractie. En iemand anders heeft weer een andere fractie gelezen. Het gekke is dat we literatuur – met alle lijstjes, prijzen en debatten – behandelen als een soort *common ground* waarover we denken te kunnen praten, terwijl dat juist niet zo is. Niemand leest hetzelfde.
‘Als je wilt weten wie Vermeer was, kun in een uurtje al zijn schilderijen bekijken. Maar als je alle romans van Anthony Trollope wil lezen, moet je daar vijf jaar voor uitrekken. De gevolgen van dat rare verschil, daar wil ik het over hebben.
‘Mijn lezing gaat impliciet ook over de macht van literatuurrecensenten: die is veel groter dan die van pop-, film- of kunstcritici. Over muziek laat ik me niets vertellen: ik zet het zelf wel op. Maar als ik lees dat de nieuwe roman van Ben Lerner slecht of goed is, kost dat veel meer moeite om dat zelf te verifiëren. Een literatuurcriticus kan zo de deur dichtsmijten voor een lezer. Daar zitten allerlei haken en ogen aan.
‘De roman zit dus tragisch gevangen in zijn kaft. Wie haalt hem er nog uit? Ik bedacht me net onder de douche: iedere roman is een soort Nelson Mandela die nog vastzit op Robbeneiland. Komt hij ooit nog vrij, ja of nee?’

Jij schrijft dikke boeken: dan kost het lezers nóg meer moeite om Mandela te bevrijden.
‘Het is een interessante paradox: het duurt langer voordat mensen ze gaan lezen, maar dikke boeken hebben ook iets aantrekkelijks. Ze nodigen uit. Je wil ze bedwingen. De grote successen van de afgelopen twintig jaar zijn ook vaak dikke pillen: Anjet Daanje, Dan Brown, Bert Natter. Die worden goed verkocht – of ze ook gelezen worden, is vers twee.’

Word je er nooit gek van om aan zo’n groot drieluik te werken en telkens maar weer met dezelfde personages te moeten worstelen?
‘Ik ben juist blij dat ik met deel drie bezig ben. Ik word wél gek van mensen die vragen wanneer het eindelijk klaar is. Er is een onjuist beeld ontstaan dat ik traag zou zijn. Dat stoort me. Wie is er laatst met een boek gekomen? Connie Palmen. Daar heeft ze elf jaar over gedaan, vijf jaar langer dan ik over *De jaknikker*. Als je woorden zou tellen is haar boek vijf keer dunner. Als je dat uitrekent, dan heb ik het negen keer zo snel geschreven. Toch noemen ze mij altijd langzaam.’

Misschien ontstaat dat beeld door je perfectionisme? Vlak voor het verschijnen van *Otmars zonen* - de reclameposters hingen al overal – trok je het boek terug. Na een ‘epifane inval onder de douche’ besloot je dat je een groot deel moest herschrijven.
‘Iedere schrijver moet perfectionistisch zijn. Of je schrijft honderd slordige romans, of vijftien uiterst secure. Maar vijf maanden later was *Otmars zonen* er gewoon. Moet ik dan nóg harder werken? Ik kan niet heksen!’

Denk je dat het lukt om de monomanie af te zweren?
‘Dat ben ik nu aan het onderzoeken. Ik kom er vanzelf achter of ik dat kan volhouden als de deadline – die er nog niet is – nadert. Als blijkt dat het niet werkt, moet ik toch weer een tandje bijschakelen. Maar het zou mooi zijn als ik met een iets normalere aanpak tot dezelfde resultaten kan komen.’

Nederlandse militairen tijdens Operatie Kraai, Oost-Java, 20 december 1948

Een weggemoffelde politieke moord

In *Masdoelhak en Adriana* reconstrueert Frank Vermeulen een moord op een Indonesische vrijheidsstrijder en het eindeloze gevecht van zijn weduwe voor gerechtigheid. ‘Moeten we zeggen, dankjewel, nu is het goed?’

DOOR **ELINE DIRVEN**
FOTO **NATIONAAL ARCHIEF**

‘Ze gaan even een paar kippen schieten voor het avondeten.’
Met die woorden probeert een Nederlandse onderofficier de protesterende Masdoelhak Nasoetion gerust te stellen. Het is 21 december 1948, midden in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog. Nasoetion is een belangrijke adviseur van Mohammad Hatta, de vicepresident van de Republiek Indonesië. Samen strijden ze tegen de Nederlanders om zich als Republiek Indonesië los te maken van het Nederlandse koloniale gezag.
Een dag daarvoor is Nasoetion door Nederlandse militairen gearresteerd in zijn woning in Kaliurang, een plaats op Java. Samen met vier andere gevangenen wordt hij in een jeep vervoerd.
Na enkele kilometers stopt het voertuig bij een bamboebos. De gevangenen moeten uitstappen. Er klinken knallen. Niet de kippen, maar de verzetsstrijder wordt neergeschoten. Bijna tachtig jaar later staat journalist Frank Vermeulen samen met Nasoetions zoon Tigor in datzelfde bamboebos. ‘Een lugubere plek’, is alles wat Tigor zegt over de dramatische gebeurtenis.
In het boek *Masdoelhak en Adriana* reconstrueert Vermeulen een weggemoffelde politieke moord. Aan de hand van archiefwerk, literatuur, interviews en een reis door Java komt hij erachter hoe de Nederlandse staat decennialang hun verantwoordelijkheid voor hun koloniale geweld ontloopt. ‘Bezetting, massamoord, slavernij, verkrachting en diefstal. Dat is kolonialisme’, schrijft hij.
Nasoetion en Hatta, die een belangrijke rol speelden in de Indonesische onafhankelijkheid, hebben elkaar leren kennen tijdens hun studententijd in Leiden. Sinds 1816 was Indonesië, toen nog Indië genoemd, een kolonie van de Nederlandse staat. Toen Indonesië in 1945 de onafhankelijkheid uitriep, accepteerde Nederland deze niet. Hierop volgde de onafhankelijkheidsoorlog.
Terwijl de internationale druk op Nederland groeide om tot een vreedzame oplossing te komen, verliepen de onderhandelingen moeizaam. Den Haag besloot harder en massaler in te grijpen. Op 19 december 1948 begon ‘Operatie Kraai, het grootste offensief uit de moderne geschiedenis van de Nederlandse strijdkrachten’, zoals Vermeulen het noemt.
‘Beseft, dat Gij geen krijgsvolk zijt, doch brengers van recht en veiligheid’, sprak generaal Simon Spoor zijn troepen vlak voor het offensief toe. Operatie Kraai resulteerde in duizenden Indonesische doden, het exacte aantal is moeilijk vast te stellen in verband met onvolledige en onbetrouwbare rapporten.
Op 21 december 1948 – de militaire operatie is nog volop bezig – leest Nasoetion zoons voor uit *Pa Pinkelman en Tante Pollewop*. De deurbel gaat, en Nasoetion wordt voor de ogen van zijn kinderen in zijn gezicht geslagen met een geweerkolf, waarna hij op de grond valt en meermaals getrapt wordt. Vervolgens wordt hij meegenomen door Nederlandse militairen. Zijn zonen zien hem nooit meer terug. ‘Daar lag mijn vader’, zegt een van de zonen wanneer ze op de plek van de arrestatie zijn. ‘Een soldaat schopte hem.’ Het is het laatste wat hij van zijn vader heeft gezien.
De moord vormt het begin van een eindeloze strijd voor gerechtigheid van weduwe Adriana Nasoetion van der Have. Ten tijde van de arrestatie lag ze met hun pasgeboren vierde zoon in het ziekenhuis dat gedurende die dagen ook door de Nederlanders werd gebombardeerd. ‘Sinar, Tigor en Paroehoem liggen ’s nachts te huilen om hun vader en ik kan ze niet troosten’, schrijft ze aan haar oude buurvrouw. ‘Gelukkig zien de kinderen in het donker mijn tranen niet.’
Ze besluit de Nederlandse staat aan te klagen en wil meer duidelijkheid over de moord, maar belandt in een wirwar van juridische processen. ‘Ze loopt vaak stampvoetend door het huis’, zegt haar zoon Sinar. ‘Waarom is er geen reactie? Waarom is er geen recht? Waarom?’
In 1954 krijgt ze eindelijk een schadevergoeding, van 149.000 gulden. ‘Dit was de eerste keer dat de staat voor het oog van de wereld werd veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding aan de Indonesische slachtoffers van Nederlands geweld en dat voelde als een doorbraak’, schrijft Vermeulen. ‘Maar de *banjir*, de stortvloed van schadeclaims, kwam niet.’
De reden: Nasoetion van der Have krijgt wel geld, maar de staat erkent geen schuld. Ook is haar opgelegd dat ze niet over de zaak mag praten. Murw gebeukt door een jarenlange strijd gaat ze daarmee akkoord.
Volgens Vermeulen laat de moord op Nasoetion zien hoe de Nederlandse staat decennialang de verantwoordelijkheid van hun koloniale geweld probeerde te ontlopen. Kritische rapporten over geweldsexcessen zijn in de doofpot gestopt, claims van nabestaanden afgewezen of in het geheim afgehandeld. Bovendien worden verantwoordelijke militairen niet vervolgd maar juist koninklijk onderscheiden.
Uiteindelijk bood koning Willem-Alexander in 2020 aan de Indonesische president Joko Widodo zijn excuses aan. Twee jaar later deed premier Mark Rutte dat aan de Indonesische bevolking.
‘Ze hebben mijn vader van ons weggenomen, vervolgens een bedrag overgemaakt’, zegt een van Nasoetions zonen. ‘Moeten we dan zeggen, dankjewel, nu is het goed? Er is geen recht geschied.’

Frank Vermeulen, *Masdoelhak en Adriana, of de toegedekte moorden van de Indonesiëoorlog.* Walburg Pers, 272 pgs, € 24,99

Seksueel geweld was geen voetnoot

Nederlandse militairen die in Indonesië vrouwen verkrachtten kregen geen of veel te lage straffen, ontdekte historicus Jonathan Verwey. ‘Het is altijd taboe gebleven.’

DOOR **ELSE VAN DER STEEG**

De Indonesische Tremini werd op 19-jarige leeftijd verkracht door vijf Nederlandse militairen die in 1949 haar dorp op Java binnenvielen. ‘Als (ik) het woord “londo” (Nederlander) hoor ben ik tot nu toe echt bang, heel erg boos en misschien tot mijn dood’, getuigde ze in 2015. Als hoogbejaarde vrouw klaagde ze de Nederlandse staat aan, werd in het gelijk gesteld en kreeg een schadevergoeding van 7500 euro.
De rechtbank schiep daarmee een precedent: de Nederlandse staat werd aansprakelijk gesteld voor seksueel geweld in oorlogstijd in Indonesië. Maar sindsdien zijn er geen andere vrouwen naar voren gekomen, zegt onderzoeker Jonathan Verwey: zo groot is het taboe.
Verwey onderzocht de seksuele geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht in Indonesië in de periode 1930-1950 voor het proefschrift *Tussen verlangen en geweld*.
Al voor de onafhankelijkheidsoorlog bestonden er ‘vanuit racistisch oogpunt’ allerlei regels om de omgang met Indonesiërs te frustreren en blokkeren, zegt hij. ‘Men wilde niet dat Nederlanders trouwden met de lokale bevolking.’ Militairen moesten daarvoor toestemming vragen aan hun commandant die dat kon weigeren.
Het beleid was een combinatie van moralisme en pragmatisme. ‘Het leger moest in de hand worden gehouden, zich zedelijk gedragen en zo worden opgevoed. Maar in de praktijk was de pragmatische kant - wij moeten de oorlog winnen - belangrijker.’ Zo moesten soldaten gezond blijven om effectief te kunnen optreden. Daarom werden er wel wekelijkse soa-tests uitgevoerd.
Maar om de conservatief-christelijke Nederlandse maatschappij tevreden te houden, werden er dan weer geen condooms verstrekt, zoals het Duitse, Amerikaanse of Engelse leger wel deed. Seks voor het huwelijk mocht nu eenmaal niet en ‘condooms verstrekken zou aansporen tot onzedelijk gedrag was het idee’.
Zolang het gedrag van de militairen geen invloed had op de beeldvorming, maakte het de leiding weinig uit wat er precies gebeurde. Dat leidde al in de jaren dertig tot excessen, blijkt uit een woedende brief van een geestelijk verzorger uit de jaren dertig die klaagt over het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL).
‘Er liggen in het archief twee versies van deze brief: een waarin hij allerlei onthullingen van seksuele misdrijven doet. Hij geeft allerlei specifieke voorbeelden, maar zegt er meteen bij: ik kan dit allemaal niet hard maken, dus waarschijnlijk heeft het geen zin om dit aan te kaarten bij de militaire autoriteiten. De andere versie van de brief is volledig gekuist: dit is de variant die hij waarschijnlijk uiteindelijk verzonden heeft.’
Hoewel het beleid na de Tweede Wereldoorlog niet veranderde, werd de beeldvorming vanwege de groeiende aandacht van pers en samenleving steeds belangrijker.
‘Er werden bijna 100.000 dienstplichtigen naar Indonesië gestuurd. Bijna iedereen kent wel een familielid of buurman die die kant op ging.’
Het is heel moeilijk om een schatting te maken van de schaal waarop dit seksueel geweld plaatsvond, aldus Verwey. ‘Het laat simpelweg minder sporen achter dan bijvoorbeeld brandstichting of moord. Daarbij heerste er destijds een enorme angst om melding te maken, men wantrouwde de Nederlandse autoriteiten.’
En met reden: van de 78 gevoerde rechtszaken over seksueel geweld bij de krijgsraden, ging een disproportioneel groot aantal over homoseksualiteit: elf. Die zaken leidden allemaal tot een veroordeling. ‘Bovendien werd homoseksualiteit als ongewenst gezien en probeerde de krijgsmacht al vooraf homo’s eruit te pikken en af te keuren.’
Van de 67 zaken over wangedrag tegen vrouwen werden tien mannen vrijgesproken, één zaak werd geseponeerd wegens gebrek aan bewijs: het was zijn woord tegen het hare.
Bij de meeste andere zaken kregen militairen een lichtere straf vanwege zogenaamd verzachtende omstandigheden. ‘Een militair zou minder toerekeningsvatbaar zijn omdat hij zes maanden voordat hij een vrouw verkrachtte een hersenschudding had gehad. Een andere militair kreeg een lagere straf, omdat het minderjarige meisje dat hij had misbruikt, hem samen met haar moeder zou hebben verleid. Straffen waren soms even laag als voor het stelen van een vulpen. Dat blijf ik schokkend vinden.’
Ook het patroon dat krijgsraden veel coulanter waren tegen Nederlandse soldaten dan tegen Indo-Europese en Indonesische KNIL-militairen, zag Verwey terug bij seksueel geweld. Veel zaken kwamen überhaupt niet in een militaire rechtbank terecht.
‘Bij twee marineofficieren die werden verdacht van verkrachting greep hun commandant in. “Dit kan niet kloppen”, zei hij. “Want in de getuigenis staan dingen die helemaal niet kunnen. De militairen zouden hebben geürineerd in de woning, maar dat zouden echte officieren nooit doen.” De vrouw zou, aldus de commandant, een “gewezen prostituee” zijn, die “naar mijn overtuiging de zaak overdreven en onjuist voorgesteld” heeft.’ De twee militairen zijn nooit vervolgd.
Aan het eind van de vier jaar durende onafhankelijkheidsoorlog laaide de guerrillastrijd op en vielen de meeste slachtoffers. ‘Ook seksueel geweld piekt in hevige strijd en vindt vaak plaats in groepsverband.’
Toen Verwey in 2018 begon aan zijn onderzoek, vroeg hij zich af of hij wel genoeg bronnen kon vinden. Al snel bleek er een schat aan egodocumenten, zoals dagboeken en brieven, te bestaan. Ook onderschepten de Nederlanders tijdens de onafhankelijkheidsoorlog vertrouwelijke Indonesische radiotelegrammen. Wat grotendeels ontbreekt, is het persoonlijke Indonesische perspectief.
‘Een groot deel van de Indonesische archieven is nog steeds gesloten. Ook andere onderzoekers hebben hier vergeefs naar gezocht. De meeste vrouwen hebben nooit wat opgeschreven, en altijd gezwegen. Er werd van hen verwacht dat ze niet met dit soort zaken naar buiten traden. Ze moesten zorgen voor harmonie en niet de eer van familie of samenleving aantasten. Het is altijd taboe gebleven.
‘In Indonesië, maar ook in Nederland, is dat debat nooit echt geopend. Maar seks en seksueel geweld zijn centrale dimensies van oorlogen, geen voetnoot. Er moet meer onderzoek naar gedaan worden. Het is iets wat mensen hun hele leven met zich meedragen.’

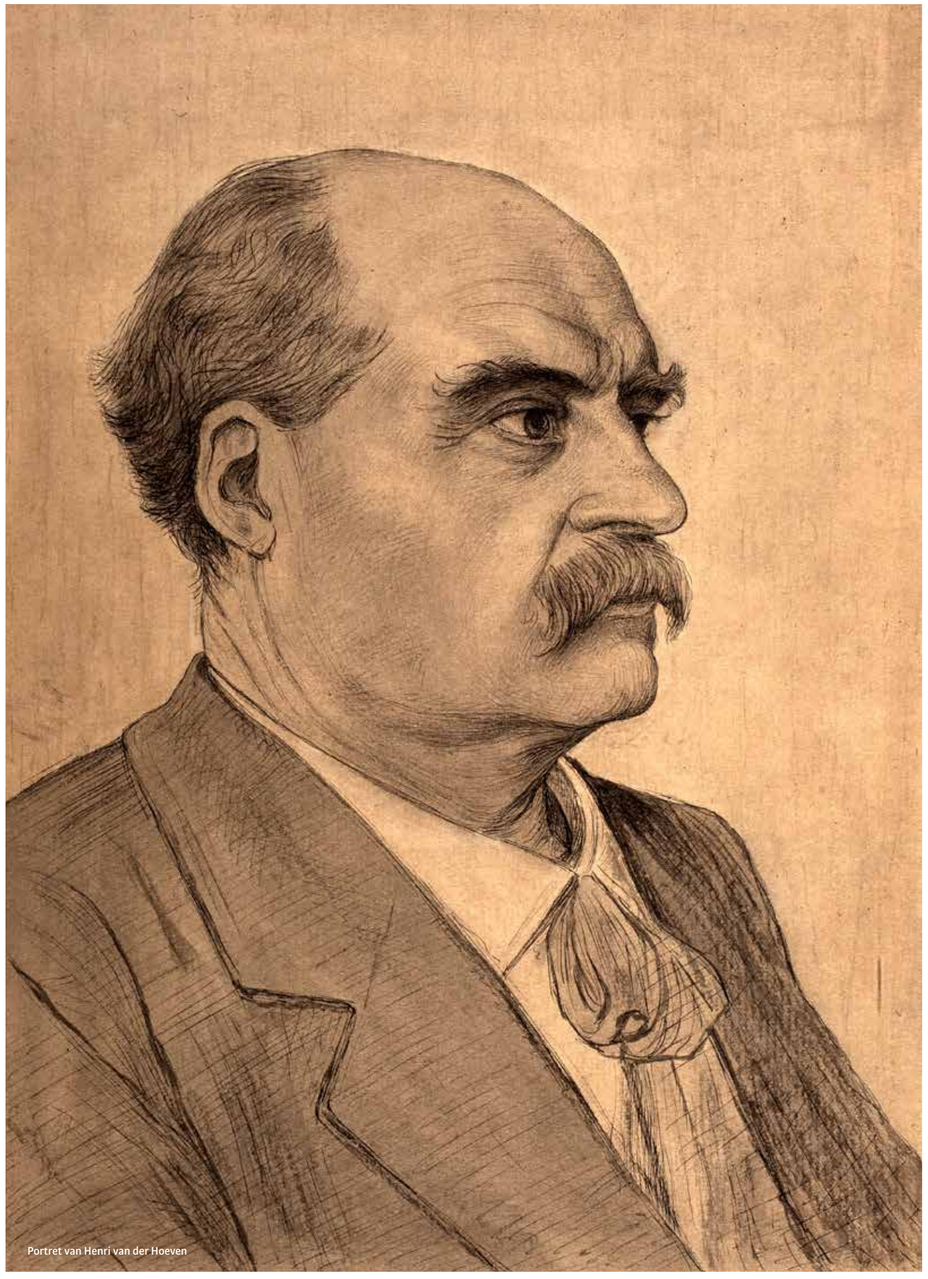
Jonathan Verwey. *Tussen verlangen en geweld. De seksuele geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht in Indonesië 1945-1949.* BOOM uitgeverij, € 29,90. Promotie is 17 november

‘Onderscheid personeel is denigrerend’

Het onderscheid tussen ondersteunend en wetenschappelijk personeel in beleidsdocumenten, communicatie en interne regelingen moet verdwijnen, vindt de faculteitsraad Geesteswetenschappen. ‘Het suggereert een tweederangspositie.’

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

De raadsleden schrijven in een voorstel aan het bestuur dat het onderscheid ‘op gespannen voet staat met de teamgedachte’ van Erkennen en Waarderen. Er zou volgens hen één gezamenlijke aanduiding voor alle medewerkers van de faculteit moeten komen.
‘De aanduiding “ondersteunend personeel” suggereert een tweederangspositie ten opzichte van een primair proces, terwijl roostering, studiebegeleiding, datamanagement, communicatie, financiën, HR, ICT, onderwijsadministratie en bestuurlijke ondersteuning onmisbaar zijn voor diezelfde academische opdracht’, schrijven ze.
Die vermeende tweederangspositie werd vooral voelbaar toen de faculteit er financieel slecht voor stond en opleidingen dreigden te worden geschrapt. Sommige medewerkers riepen toen publiekelijk op om niet te bezuinigen op onderwijs en onderzoek, maar op de ondersteunende diensten.
Volgens de raadsleden is die scheidslijn ‘in de praktijk echter steeds minder scherp’, beschrijft ‘de tweedeling de werkelijkheid niet langer accuraat en werkt het vooral hiërarchie en wij/zij-denken in de hand’.
De indieners stellen dat ‘het loslaten van de tweedeling een terminologie wegneemt die door veel collega’s als denigrerend wordt ervaren en bevestigt dat alle medewerkers volwaardig deel uitmaken van de academische gemeenschap’. Ook zou het meer recht doen aan de huidige functieomschrijvingen die steeds vaker de grenzen tussen ondersteunend en wetenschappelijk personeel overschrijden.
De raadsleden willen hiermee het voorbeeld volgen van de Universiteit Utrecht, die de tweedeling sinds het studiejaar 2023/24 heeft afgeschaft. Alle medewerkers vallen daar sindsdien onder ‘universitair personeel’.
‘De motivering die de universiteit daarbij gaf, is in de kern dat de strikte indeling niet past bij een benadering waarin het team centraal staat en de diversiteit van het werk en de uitkomsten ervan erkend en gewaardeerd worden’, aldus de raadsleden. ‘Het Utrechtse voorbeeld laat zien dat zo’n stap binnen de bestaande cao- en bekostigingskaders mogelijk en uitvoerbaar is.’
Het faculteitsbestuur zou ‘in alle facultaire beleidsdocumenten, regelingen, jaarverslagen en interne communicatie’ de termen moeten vervangen ‘door één overkoepelende aanduiding’ en het voorstel onder de aandacht moeten brengen van het college van bestuur, zodat het mogelijk universiteitsbreed beleid kan worden.
Het afschaffen van het onderscheid in beleidsdocumenten verandert niets aan arbeidsvoorwaarden, functieprofielen, de rechtspositie van individuele medewerkers of hun inschaling.
‘Het lijkt me een mooi voorstel’, reageerde decaan Henk te Velde vorige week tijdens de faculteitsraadsvergadering. ‘Het bestuur staat er welwillend tegenover, maar we moeten kijken hoe we dit kunnen invoeren en onder welke condities. Het is bijvoorbeeld lastig als wij dit wel gaan doen, maar de rest van de universiteit niet.’
Portefeuillehouder bedrijfsvoering Saskia Goedhard erkende dat er op de werkvloer spanning is ontstaan over het onderscheid. ‘Toen we in een moeilijke fase zaten, werden die verschillen benadrukt en dat werd door een paar mensen niet altijd even prettig geuit. En dan heb ik het netjes geformuleerd. Dat brengt wat teweeg bij het personeel en dat wil je voorkomen.’
Wel wees ze erop dat het ‘op sommige punten juist heel prettig is om het onderscheid te hebben, bijvoorbeeld op het gebied van loopbaanbeleid’. Bovendien kan volgens haar de faculteit niet in haar eentje besluiten het onderscheid af te schaffen. ‘Daar hebben we de afstemming met centraal bij nodig.’
Raadslid Arnout van Ree, de drijvende kracht achter het voorstel, was blij met die reactie. ‘Ik onderschrijf dat het een verder gesprek vereist over hoe dit verder moet worden ingevuld.’ Hij benadrukte dat de voorgestelde cosmetische ingreep als doel heeft ‘het gesprek op gang te brengen over hoe we ons als medewerkers tot elkaar verhouden’.
Te Velde: ‘Dat gesprek moeten we blijven voeren en als uitgangspunt nemen, om te voorkomen dat je alleen maar cosmetisch bezig bent. Beide categorieën zijn nodig en gelijkwaardig aan elkaar. Zonder een van de twee zakt de boel hier vrij snel in elkaar.’ Het bestuur accepteert het voorstel als ‘principebesluit’, gaat erover met het college van bestuur in gesprek en zal vervolgens met een voorstel komen.

Portret van Henri van der Hoeven

Opgebloeid op de dorre hei

In *Henri & wij van de hei* verknoopt hoogleraar rechten Wim Voermans oproer in het Leidse studentenleven uit de negentiende eeuw met het harde bestaan in zijn geboorteplaats Zundert. ‘Ik vond mijn studie verschrikkelijk stom en trok het na twee weken al niet meer.’

DOOR **VINCENT BONGERS**
ILLUSTRATIE **COLLECTIE UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN**

Henri van der Hoeven was zeventien toen hij in 1860 rechten ging studeren in Leiden. Zoals gebruikelijk was, werd hij lid van het Leidsch Studenten Corps. Maar al snel bleek dat het geen regulier collegejaar zou worden.
Van der Hoeven (1843-1924) werd ontgroend, maar minder zwaar dan normaal, schrijft hoogleraar staats- en bestuursrecht Wim Voermans (65) in zijn nieuwe boek *Henri & wij van de hei*, waarin hij zijn eigen familiegeschiedenis in het West-Brabantse Zundert (zie kader) vervlecht met die van de lokale grootgrondbezittersfamilie Van der Hoeven.
De jonge Henri moest weliswaar met de andere feuten op zijn knieën eten serveren, en wegduiken voor ‘een bombardement van etensresten die ze werd toegeslingerd’, schrijft Voermans. ‘Maar die kleine ontgroeningspesterijtjes – die normaal tot aan kerst duurden, hielden nu al op begin november.’
Er was iets aan de hand waar de rechtenstudenten zo ‘door in beslag werden genomen dat ze haast geen tijd hadden om nieuwkomers zoals Henri stevig de mores te leren’. Er borrelde namelijk van alles aan het bolwerk der vrijheid. Hoogleraren sloegen een slaatje uit hun studenten, vertelt Voermans. ‘Er waren allerlei misstanden. Het onderwijs was duur en bar slecht.’
Leidse studenten moesten niet alleen het landelijk vastgestelde collegegeld betalen, maar ook zogeheten praetorgelden voor het volgen van colleges bij hoogleraren thuis. ‘Daar zaten dan vijf à zes studenten, de vrouw van de hoogleraar schonk wat koude thee in en je kreeg vervolgens les. Je kon niet slagen zonder die belasting te betalen.’
Leiden had ook nog eens een propedeuse-examen ingevoerd. ‘Dat hoefde niet volgens de wet. Je moest daar ook handje-contantje voor betalen.’
Ook de nadruk op het Latijn wekte wrevel. ‘Proefschriften moesten in die taal geschreven worden en voor de rechtenpraktijk was dat niet handig. Een deel van de colleges was gemummel in het Latijn door een hoogleraar waar je ook weinig aan had.
De studenten stapten naar het universiteitsbestuur om een ontheffing van het Latijn te regelen: Dat werd geweigerd.’
Ook bij de minister van Binnenlandse Zaken kregen ze nul op het rekest. Tweede Kamerlid Jan Heemstra maakte vervolgens de rechtenstudenten belachelijk in het parlement. Voermans: ‘Het heilige vuur ontbrak in Leiden, vond hij. De juridische faculteit werd echt te kakken gezet.’
Dat accepteerden de studenten niet. ‘Onder leiding van corpspreses Anthony Modderman schreven ze, waaronder ook Henri, een geweldige brief waarin ze de vloer aanveegden met Heemstra. Die brief ging heel het land door en het “Latijnse oproer” had succes. Ook lukte het de studenten om de praetorgelden te laten schrappen.’
De inwoners van Zundert leefden in een heel andere wereld, beschrijft de hoogleraar. ‘De meeste mensen in West-Brabant hadden het nog slechter dan de boeren afgebeeld op *de Aardappeleters* van Vincent van Gogh, die overigens in Zundert is geboren en opgegroeid. Er was alleen zand en hei: aardappelen kon je er niet telen. Kindersterfte was verschrikkelijk hoog. De moeder van Mietje, een van mijn voormoeders, baarde twaalf kinderen waarvan er slechts drie ouder werden dan één jaar.’
Ook de welgestelde Henri van der Hoeven moest de nodige ellende verduren. Zijn eerste vrouw Marianne stierf in Zundert aan cholera. Ze was zwanger, dus hij verloor ook een kind. ‘De bacterie zat in het water. Mijn oma haalde ook nog water uit die put. Ook als dat heerlijk fris leek, moest je het eerst koken.’
Het leven op de hei was bikkelhard en de klassenverschillen groot. Behalve seksueel geweld, verslaving aan laudanum en zelfmoord met morfinepillen schetst Voermans bizarre taferelen, bijvoorbeeld pogingen om door brandstichting verzekeringsgeld op te strijken. Daarbij werd soms een kat in petroleum gedompeld, aangestoken en door een ingeslagen raam naar binnen gesmeten.
‘Binnen een paar minuten zette de razende, brandende kat een heel pand op alle mogelijke plekken in brand’, schrijft Voermans. Opzet was daardoor moeilijk aan te tonen.
Maar net als in Leiden vond er ook in Zundert een revolutie plaats. ‘Opeens veranderde alles: de uitvinding van de kunstmest maakte de grond vruchtbaar, dankzij microkredieten konden boeren minstukjes land kopen en doordat coöperaties werden opgezet gingen al die kleine krabbelaars aardbeien en frambozen telen. Het lukte zelfs om een tramlijn van Zundert naar Breda af te dwingen, zo kon al dat roodfruit snel worden vervoerd. Mijn opa en oma zijn met de aardbeienteelt helemaal binnengelopen. In de hoeve waar zij woonden, ben ik opgegroeid.’
Ruim voor deze landbouwrevolutie promoveerde Henri van der Hoeven in 1864 in Leiden.
Het kostte hem echter aanzienlijk meer moeite om hoogleraar te worden dan zijn grote voorbeeld Modderman. Beiden ijverden voor een grote hervorming van het strafrecht en de afschaffing van de doodstraf. Van der Hoeven schreef zijn proefschrift echter specifiek over de hervorming van het militair recht. ‘De militaire kliek rond koning Willem III zag die hervormingen niet zitten. In het leger moest immers tucht heersen. Van der Hoeven kwam dan ook op een zwarte lijst te staan. De koning moest immers alle hoogleranenbenoemingen goedkeuren.’
Toch zou Henri uiteindelijk de weg terugvinden naar de Leidse universiteit, zij het via een omslachtige route. ‘Na een baan aan de hbs in Breda was hij officier van justitie in het kleine rechtbankje van Brielle. Pas daarna werd hij weer in genade aangenomen. Uiteindelijk volgde hij Modderman op als hoogleraar en was hij een jaar rector.’

Dankzij zeven zessen werd Wim Voermans toch nog professor

‘Dit boek vertegenwoordigt mijn twee polen: Leiden en Zundert’, vertelt Wim Voermans. ‘Een van de oudneven van Henri van der Hoeven zei ooit tegen mijn vader: “Één zorg heb jij niet: jouw kinderen gaan niet studeren.” Ik ben op een onwaarschijnlijke manier toch op de universiteit terechtgekomen, als eerste in mijn familie.
‘De lagere school in Klein-Zundert was niet goed en ik was heel lastig. Ik heb twee jaar op een internaat gezeten. Toch gaf mijn Cito-toets een mavo/havo-advies en dan meer richting mavo. Ik struikelde over de algemene ontwikkelingsvragen.
‘Op de middelbare school in Etten-Leur greep ik mijn kans en kon al snel naar het vwo. Na drie jaar vertrok ik naar een school in Oudenbosch omdat daar Latijn werd gegeven. Ik kende niemand. Op de eerste dag kwam er jongen naast me zitten. Voor ons zaten twee heel mooie meisjes. Zó, dacht ik over het meisje recht voor me. Binnen een jaar had ik verkering met haar en dat is nog steeds aan. De jongen naast mij had zijn zinnen gezet op haar buurvrouw en ook dat leidde tot een huwelijk.
‘Ik wilde geschiedenis studeren in Amsterdam. Die opleiding was vol, en ik ging toen als parkeerstudie Rechten in Tilburg studeren. Ik vond het verschrikkelijk stom en trok het na twee weken al niet meer.
‘Maar de familie vond het fantastisch dat ik rechten studeerde. Als ik al mijn zeven tentamens haal, ga ik door voor jullie, sprak ik met mezelf af. Anders wordt het toch geschiedenis.
‘Toen ik me voor de resultaten meldde, liep de een na de andere gezakte als een geslagen hond weg. Toen ik het eindelijk mijn beurt was, hoorde ik: “Nee”, wat betekende dat ik niet had gehaald. “Oh, wacht”, vervolgde de dame van de cijfers. “Jawel.” Er bleken twee Voermansen te zijn en ze had de verkeerde te pakken. Ik had zeven zessen gehaald. Daardoor zit ik nu hier in Leiden.
‘Door die Leidse connectie voel ik veel verwantschap met Henri van der Hoeven. Ik ben een hoogleraar van 65, en hoefde dus niet lang te fantaseren over hoe het is als je aan het aan het einde van je carrière bent. Hij ging toen wat meer mopperen.
‘Jarenlang was ik wetenschappelijk directeur van het Instituut Publiek Recht. Ik had eigenlijk alleen maar wat te stellen met de hoogleraren die net voor hun pensioen zaten. Die klaagden over alles. Toen ze niet langer eerste klas mochten vliegen, kwam de een na de ander langs met “gezondheidsklachten”. Ik heb een stel slechte ruggen voor me gehad, dat wil je niet weten. Ook al ben ik nu ouder, ik zal nooit zo zaniken.
‘Ik ben nu met een soortgelijk boek bezig over mijn studietijd in de jaren tachtig in Tilburg, dat over tweeënhalf jaar moet verschijnen. Ik woonde in een soort kraakpand met allerlei kunstenaars en activisten. Dat ik mijn tentamens heb gehaald is een godswonder, want twee panden verderop begon elke avond om twaalf uur ’s nachts, als ze flink stoned waren, een bandje te repeteren. In het voorjaar en de zomer deed je met open ramen geen oog dicht. Die band was Doe Maar.’

Wim Voermans, *Henri & wij van de hei.* Prometheus, 392 pag. € 27,50 (e-book € 16,99)

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,– per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Studenten Improvisatie Theater van Cuculum 23 & 24 januari treden acteurs van wereldniveau en finalisten van het NSK Theatersport 2025 op in Leiden. Voor meer informatie zie cuculum.nl

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,– incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071–527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 3.000

Hoofdredactie:
Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:
Vincent Bongers
v.bongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Vincent de Groot (stagiair)
Eline Dirven (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Carmen Brouwer | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen | Valérie Krah | Henrik Laban | Marieke Nolten | Giselle Maria Timmers | Renske Veldman

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk:
Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 – 571 47 45, E-mail sales@bureauvanvliet.com bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:
Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmann | Nour Eldín Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

@WeekbladMare

‘Ik heb geen masker meer op’

Terwijl zijn carrière van de grond kwam, stapelden de schulden van acteur Abdallah Omar Mahamed zich op tot wel 40.000 euro. In de Leidse theatervoorstelling *SCHULD* vertelt hij hoe hij zijn schaamte overwon. ‘Het werd tijd om aan de bel te trekken.’

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**
FOTO **BEN VAN DUIN**

In 2018 wordt Abdallah Omar Mahamed wakker in een ziekenhuisbed. Hij heeft een hersenbloeding gehad, twee breuken in zijn nek en zo ongeveer ‘alles in zijn lichaam’ gebroken. Zijn arm is verlamd. Lopen kan hij niet meer, normaal praten evenmin.
Naast zijn bed staat een vrouw. Een arts vraagt of hij weet wie zij is. Hij antwoordt: ‘Dat is mijn moeder toch?’
Acht jaar later kan Mahamed (31) zich niets meer van dat moment herinneren. ‘Die periode na het ongeluk is één grote *blur* voor mij. Ik werd opnieuw geboren en moest alles opnieuw leren.’
Mahamed, dan begin twintig, heeft voor het ongeluk te veel gedronken en is toch achter het stuur gestapt. Hij botst frontaal op een andere auto. De inzittenden daarvan blijven ongedeerd. Zelf ligt hij een week in coma. ‘Ik leefde in die tijd heel roekeloos. Het boeide me allemaal niks en mijn leven was doelloos.’
Maandenlang ligt hij in een bed in de woonkamer van zijn moeder. ‘Ik kon niet eens naar boven. Ik lag alleen maar recht voor me uit te kijken en dacht: waarom ben ik hier teruggehaald?’
In de theatervoorstelling *SCHULD* neemt hij het publiek mee door zijn eigen leven: van zijn turbulente jeugd en het ongeluk tot de theateracademie en de torenhoge schulden die zich opstapelden, iets wat hij jarenlang verborgen hield. ‘Voor het ongeluk maakte ik komische sketches op Instagram.’ Daarmee kreeg hij twaalf jaar geleden zo’n 40.000 volgers, onder wie Jandino Asporaat. ‘Destijds zei hij: “Appi, ga studeren. Jij hebt iets in je, maar je hebt meer gronding nodig. Je moet weten wat je vertelt.” Toen ik al die maanden niet uit bed kon komen, bleef dat advies maar door mijn hoofd gaan.’
Op een dag roept hij zijn moeder bij hem. ‘Ik zei: “Mam, het maakt me niet uit wat jij denkt: zodra ik weer kan lopen, ga ik auditie doen voor de theateracademie. Ik ga wat maken van mijn leven.”’ Haar antwoord verrast hem. ‘Ze zei: “Ik ben zo blij dat jij überhaupt nog leeft, ga dat doen.”’
Als hij is hersteld en wordt toegelaten tot de theateracademie in Tilburg verandert Appi, zoals hij zichzelf jarenlang noemt, steeds meer in Abdallah. ‘Appi was een roekeloze jongen die graag ergens bij wilde horen, straattaal sprak en geregeld werd geschorst. Op de academie werd ik weer helemaal gekneed. Ik moest opnieuw leren spreken: geen straattaal, duidelijk articuleren en punten achter mijn zinnen zetten.’
Hij groeide op in het welvarende Sleeuwijk, waar hij op school vrijwel alleen Nederlandse kinderen om zich heen heeft. ‘Op de basisschool was ik het lelijke zwarte eendje. Ik werd uitgescholden voor zwarte aap, dat soort dingen. Er was veel racisme.’
Op de middelbare school in de stad ontmoet hij voor het eerst jongens bij wie hij zichzelf herkent. ‘Ineens zag ik jongens die mijn taal spraken. Ik dacht: dit zijn mijn mensen.’ Hij neemt hun straattaal en gedrag over en wordt naar eigen zeggen ‘een straatschoffie’. ‘Ik wilde gewoon heel graag bij groepen horen.’
Ook financieel wil hij graag meekomen. ‘Sleeuwijk was echt een rijke buurt. Ik had heel rijke vrienden en wilde altijd met hen meegaan. Ik gaf ook rondjes.’ Vanaf zijn achttiende leent hij maximaal bij DUO, terwijl rekeningen blijven liggen. ‘Ik wist wel: dit moet ik later betalen, maar ik dacht steeds: dat komt wel goed.’
Thuis werd er weinig gesproken over financiële verplichtingen. Toen hij twee was, vluchtten zijn ouders met hem en zijn zus vanuit Somalië naar Nederland. Ze moesten hun weg vinden in een nieuw land, met een andere taal en onbekende regels. Brieven van de Belastingdienst waren niet altijd even begrijpelijk. ‘Die blauwe enveloppen werden nooit geopend. Voor mij was dat normale kost. Ik verwijt ze niks, want ik heb een hele fijne jeugd gehad, maar er zijn dingen die ik in mijn opvoeding heb gemist, waardoor ik steekjes liet vallen in de verantwoordelijkheden die ik vanaf mijn achttiende kreeg.’
Die steekjes worden steeds groter. Rekeningen blijven liggen, achterstanden lopen op en boetes verdubbelen. Uiteindelijk opent hij zijn post helemaal niet meer. ‘Ik wist toch: ik ga het niet betalen, ik kan het ook niet betalen.’
Als hij moet kiezen tussen zijn opleiding en de huur betalen kiest hij voor het eerste. Maandenlange huurachterstand leidt tot een schuld van duizenden euro’s. Hij vertelt niemand hij hoe groot zijn financiële problemen zijn.
Tegelijkertijd gaat het met zijn carrière juist steeds beter. In zijn laatste studiejaar wordt hij gevraagd voor een rol in de televisieserie *Mocro Maffia*. Hij wint de Jacques de Leeuwprijs voor talentvolle studenten van kunstopleidingen, een prijs van tienduizend euro.
‘Toen kwam er een switch in mij: het gaat nu lekker, maar het wordt tijd om aan de bel te trekken. Ik wil mijn carrière met een schone lei beginnen.’ Hij laat precies uitzoeken hoe groot de financiële puinhoop inmiddels is: 40.000 euro, en dan is zijn studieschuld niet meegerekend.
Hij probeert hulp te zoeken, maar de gemeente wijst zijn verzoek af om toegelaten te worden tot een wettelijke schuldenregeling. ‘Omdat ik een hbo-studie deed, zei de rechter dat ik bekwaam genoeg was om het zelf op te lossen.’ Hij gaat vrijwillig onder bewind. Zijn inkomen wordt beheerd en zelf krijgt hij veertig euro per week om alles van te kopen. ‘Gelukkig kon ik bij mijn moeder terecht. Zij zei meteen: boodschappen, eten, daar hoef jij niks aan te doen. Dat maakte het makkelijk.’
Maar ook dat traject loopt spaak. Als zijn bewindvoerder wegens ziekte stopt, wordt Mahamed overgedragen aan een ander bureau. Maandenlang krijgt hij naar eigen zeggen geen duidelijkheid over hoeveel schuld er nog openstaat. De genoemde bedragen lopen sterk uiteen. ‘Ik voel me echt belazerd. Ze hielden iedere maand 182 euro in voor hun werkzaamheden, maar hebben in al die maanden geen enkele schuldeiser betaald. Ik had er allang uit kunnen zijn.’
Inmiddels loopt zijn rechtszaak tegen het bewindsbureau. Terwijl dat allemaal speelt, werkt hij al met het toneelgezelschap PS Vertelt aan een voorstelling over schulden. Op het moment dat hij voor de rol werd gevraagd wist niemand van zijn situatie. ‘Ik voelde dat de voorstelling helend zou werken en besloot het te vertellen. Toen vroegen ze of ze mijn verhaal mochten gebruiken. Ik had één voorwaarde: dan wil ik het ook echt helemaal zelf vertellen.’
Inmiddels houdt Mahamed weinig meer verborgen. ‘Ik begon bij schaamte. Ik heb nu het idee dat ik zonder bescherming leef. Ik voel me naakt en onwennig, maar ik heb geen masker meer op. Dit ben ik en dit heb ik meegemaakt.’
Met die openheid hoopt hij vooral jongeren te bereiken die problemen, zoals hij vroeger, voor zich uit schuiven. ‘Ik weet zeker dat er veel denken: komt wel goed. Maar ga nu hulp zoeken, want het wordt alleen maar erger.’
Tegelijkertijd richt *SCHULD* zich volgens hem ook op de naaste omgeving. ‘Let op de signalen: iemand die steeds afspraken afzegt, nooit meegaat of zich steeds meer terugtrekt, doet dat misschien niet zonder reden. Het helpt om elkaar sneller te benaderen, want je moet echt over een drempel heen om voor zoiets uit te durven komen. Je moet over die schaamte heen.’
De jongen die ooit maandenlang in een bed lag en zich afvroeg waarom hij was ‘teruggehaald’, heeft daar inmiddels een antwoord op gevonden. ‘Ik wil me bezighouden met verhalen die ervoor zorgen dat mensen wat meer naar elkaar omkijken. Sinds *Mocro Maffia* kijk ik ook kritisch naar nieuwe rollen. Omdat ik er zo uitzie, krijg ik vaak de slechteriken aangeboden. Maar ik wil ook een goed voorbeeld geven en inspireren.’

SCHULD, Pesthuislaan 8, elke donderdag, vrijdag en zaterdag te zien t/m 29 november, ticketprijs € 22,50 (€ 10 voor iedereen jonger dan 30)

‘In Lloret de Mar kende ik al drie scheldwoorden’

DOOR **MARIEKE NOLTEN**
FOTO **MARC DE HAAN**

Hoe ben je bij het Dutch Language Café beland?
‘In mijn derde jaar van Leiden University College moest ik een eigen appartement vinden. Dat betekende dat mijn huur ging stijgen en daarom zocht ik een baan waarbij ik iets meer kon verdienen. Dit was perfect, want ik kon dan ook meteen mijn Nederlands verbeteren.
‘Ik verwelkom hier voornamelijk mensen en leg uit hoe ons concept werkt. Dat probeer ik allemaal te vertellen in het Nederlands. Daarnaast host ik activiteiten, meestal in het weekend, zoals de Beginners Club.
‘Dit is echt mijn droombaan. Altijd als ik naar werk ga - behalve als ik in de regen moet fietsen - ben ik zo blij. Je weet nooit wat er kan gebeuren als je binnenloopt. We hadden bijvoorbeeld op een dag uit het niets een pingpongtoernooi. ‘Iedereen is zo open en inclusief, ik ken geen andere plek waar mensen zich zo snel thuis voelen. Ik wilde dat ik hier eerder van had geweten.’

Hoe zorg je als host dat mensen zich comfortabel voelen om Nederlands te spreken?
‘Voor volwassenen is het soms moeilijk om kwetsbaar te zijn. Als host stel ik hen gerust om fouten te maken. De enige manier om Nederlands te leren – en dat is grappig want ik heb zelf ook een hekel aan fouten maken – is om jezelf voor schut te durven zetten.’

Kende je zelf hiervoor al Nederlands?
‘Het was absoluut geen *smooth ride*. Omdat ik vlakbij Lloret de Mar opgroeide, waar je ook Catalaans spreekt, ben ik me wel heel erg bewust hoe belangrijk taal is. Op het strand of bij het uitgaan ontmoette ik veel Nederlanders, daar heb ik de taal voor het eerst geleerd. Toen ik naar Nederland kwam voor mijn studie kende ik vier woorden, drie daarvan waren scheldwoorden.
‘Ik ben toen meteen een taalcursus begonnen en probeerde met Nederlandse vrienden Nederlands te spreken. Maar als ik het op straat oefen, wil niemand dat spreken. Mensen die niet-Nederlands zijn, leren geen Nederlands en Nederlanders willen zelf ook geen Nederlands spreken. Dat is vrij ontmoedigend.’

Wat is volgens jou nodig om het gat tussen internationals en de Nederlandse maatschappij te overbruggen?
‘Het is belangrijk om een open mind te hebben en te begrijpen dat er culturele verschillen zijn. Je kan niet verwachten dat een Nederlander zich gedraagt als Spanjaard, maar ook niet andersom. Mensen zijn heel complex, je kan niet iemand reduceren puur op basis waarvan ze vandaan komen.
‘Tegelijkertijd heb ik veel van mijn vrienden aangemoedigd om Nederlands te leren. Als je alleen al de *basics* beheerst, kan je je zo veel meer verbinden met de maatschappij. Voor mij was het heel belangrijk om me geen buitenstaander te voelen.’

Wat zijn je favoriete Nederlandse woorden?
‘Ik zeg nu heel vaak “sjonge jonge”. Elke keer als er iets een klein beetje fout gaat moet ik het wel zeggen. En “doei” is echt crazy: ik zeg het nu zelfs in mijn geboorteplaats. Ik hou ervan om dat te doen, het klinkt zo *cute*, vooral wanneer mensen “doei, doei” zeggen.’

COLUMN | GISELLE MARIA TIMMERS

Waarom sta ik buiten? Ik rook niet eens!

De rokers staan op mijn balkon en binnen praten mijn vrienden met vreemden. Ik heb mijn feest gevuld met een groep mensen die elkaar niet kennen, en waarvan ik er zelf ook een deel niet ken. Door het raam zie ik binnen mensen drinken op mijn oranje vloerkleed. Buiten op het donkere balkon hoop ik dat de rokers niet doorhebben dat hier overal stof ligt. Voor een renovatie van de achtergevel van mijn buren worden alle voegen eruit geschuurd en vervangen. Er ligt een roodgele waas over de blaadjes van de uitgebloeide paarse regen.

Ik drink een roze cocktail en kijk naar een vriendin met een kort Frans kapsel die heel veel weet over Adorno. Een jongen met een cowboyhoed en een western outfit vindt dat heel interessant en praat vol overgave mee over deze Duitse filosoof. Hij buigt zijn bovenrug om hun hoogteverschil kleiner te maken, maar lijkt daardoor vooral neerbuigend. Hij kent Adorno van zijn filmopleiding en zij heeft haar scriptie over hem geschreven.

‘Ik heb filosofie gestudeerd, maar buiten de universiteit heb ik het er zelden over’

Ik ben aan het afhaken: het kan me zo weinig schelen. Ik heb filosofie gestudeerd, maar wil het daar buiten universiteitsgebouwen zelden over hebben.

Waarom sta ik hier? Ik rook niet eens. Ik heb geen schoenen aan en voel het stof onder mijn blote voeten.

Vaak vermoed ik dat gesprekken over abstracte theorieën eigenlijk over persoonlijke onderwerpen gaan. Dan denk ik: deze jongen praat over Adorno’s cultuurindustrie en de valse behoeften van het kapitalisme, maar misschien probeert hij mij te vertellen dat hij nog niet helemaal weet of hij zijn droom over die westernfilm wel kan waarmaken. Ik weet ook niet of je dat kan, denk ik verder, maar ik weet dan weer niet hoe ik dat moet uitdrukken in een zin over Adorno.

Dus ik pluk de cowboyhoed van zijn hoofd en loop ermee naar binnen. Daar vind ik mijn vrienden. Zij praten over de levens van anderen, maar hebben het eigenlijk over zichzelf. Dat is een taal die ik graag spreek, en om het interessant te houden, betrekken we een vreemde bij het gesprek: een twee meter lange man met een alcoholblos.

Hij komt in kleermakerszit op de mat zitten en zet zijn cocktail op de salontafel. Hij blijkt de date van een vriend van een collega van een huisgenoot.

Deze man is na zijn coming-out als bi man niet meer welkom in zijn oude heterovriendengroep. Zijn jarenlange ervaring als heteroseksueel geeft hem een uniek perspectief dat hij met ons wil delen.

‘Een man heeft een ballonnetje, dat je groter of kleiner kan maken. Dit ballonnetje is zijn ego.’ Hij denkt even na en bloost. ‘Het is belangrijk dat je dit ballonnetje niet kapot maakt, maar soms is dat juist wel nodig, denk ik.’

Ik vraag of het een heliumballon is aan een touwtje, of dat het een normale ballon is die de hele tijd omhooggehouden moet worden. Hij denkt even na, maar weet het zelf ook niet meer.

Giselle Maria Timmers studeert literatuurwetenschap